

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Plesnik

**Uresničevanje Strategije sodelovanja Republike Slovenije v Mednarodnih operacijah in
misijah na primeru KFOR**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katja Plesnik

Mentorica: red. prof. dr. Ljubica Jelušič

**Uresničevanje Strategije sodelovanja Republike Slovenije v Mednarodnih operacijah in
misijah na primeru KFOR**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici prof. dr. Ljubici Jelušič za vso strokovno pomoč.

Zahvaljujem se tudi staršema in fantu Toniju za spodbudo in pomoč v težkih a lepih trenutkih skozi študij.

Uresničevanje Strategije sodelovanja Republike Slovenije v Mednarodnih operacijah in misijah na primeru KFOR

Mednarodne operacije in misije so pomembno sredstvo vzdrževanja miru, stabilnosti in varnosti države, regije in celotne mednarodne skupnosti. Republika Slovenija kot članica številnih mednarodnih organizacij od leta 1997 sodeluje v različnih mednarodnih operacijah po vsem svetu. Da bi s sodelovanjem v mednarodnih operacijah in misijah čimbolj zasledovala svoje nacionalne, varnostne, gospodarske, politične ter druge cilje in interese, je leta 2009 sprejela Strategijo sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, katere uresničevanje v vojaškem, gospodarskem in političnem smislu na primeru KFOR preučujem v tej diplomski nalogi. Za preverjanje hipoteze sem analizirala letna poročila Vlade Republike Slovenije o sodelovanju v mednarodnih operacijah in misijah, opravila intervjuje s predstavniki dveh ministrstev in s pripadniki Slovenske vojske, ki so sodelovali na misiji KFOR ter pregledala objave v časopisih o sodelovanju Republike Slovenije v KFOR. Ugotovila sem, da Zahodni Balkan iz političnega vidika ni prednostno območje, nasprotno pa pri vojaškem in gospodarskem vidiku je. Ugotovila sem tudi, da je še veliko prostora za izboljšanje delovanja po načelu celovitega pristopa, da primankuje sodelovanja med ministrstvi, da iz civilnega področja primankuje strokovnjakov iz določenih področji, ter da bi bilo potrebno analizirati dosedanje sodelovanje na misijah in na podlagi tega dopolniti Strategijo sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah.

Ključne besede: Mednarodne operacije in misije, Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, KFOR.

Realization of Cooperation Strategy of the Republic of Slovenia in international operations and missions in case of KFOR

International operations and missions are important means of maintenance peace, security and stability of state, region and also the entire international community. As a member of many international organizations The Republic of Slovenia, from 1997, cooperates in different international operations all over the world. That participation in international operations and missions follows the national, security, economic, political and other goals and interests, was in 2009 the Cooperation Strategy of the Republic of Slovenia in international operations and missions adopted. In this thesis I examined the realization of military, economic and political sense of this Strategy in the case of KFOR. To verify the hypothesis, I analyzed the Annual Reports of the Government of the Republic of Slovenia on cooperation in international operations and missions, conducted interviews with representatives from ministries as well with members of Slovenian Armed Forces, who participated in KFOR, and review the publications in newspaper on Slovenia's participation in KFOR. I found out that the Western Balkans is priority area from military and economic perspective, but not from political perspective, that there is still some room for improving the functioning of the principle of a comprehensive approach, that there is little cooperation between ministries, that the civilian areas need more experts of different professions and that it is necessary to analyze current cooperation in international operations and on the basis of this supplement the Cooperation Strategy of the Republic of Slovenia in international operations and missions.

Keywords: International operations and missions, Cooperation Strategy of the Republic of Slovenia in international operations and missions, KFOR.

KAZALO

1 UVOD	9
2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČEN OKVIR.....	11
2.1 Opredelitev problema in relevantnost teme	11
2.2 Cilji preučevanja	12
2.3 Metodologija	12
2.4 Struktura diplomske naloge.....	12
2.5 Hipotezi	13
2.6 Omejitve pri raziskovanju	13
3 POJMOVNO – TEORETIČNA IZHODIŠČA	13
3.1 Strategija.....	13
3.2 Mednarodne operacije in misije	14
4 ZGODOVINA KONFLIKTA IN USTANOVITEV MISIJE KFOR	16
5 ZGODOVINA SODELOVANJA RS V KFOR.....	20
6 STRATEGIJA SODELOVANJA RS V MOM	22
7 ANALIZA POROČIL VLADE RS DRŽAVNEMU ZBORU RS.....	25
7.1 Poročilo Vlade RS za leto 2010	25
7.2 Poročilo Vlade RS za leto 2011	29
7.3 Poročilo Vlade RS za leto 2012	33
7.4 Poročilo Vlade RS za leto 2013	36
7.5 Ugotovitve.....	39
8 PREGLED OBJAV V SLOVENSКИH ČASOPISIH	40
9 INTERVJUJI S PRIPADNIKI SV	42
10 INTERVJU S PREDSTAVNIKOM MZZ.....	45
11 INTERVJU S PREDSTAVNIKOM MO.....	47
12 SODELOVANJE SLOVENSKE POLICIJE NA KOSOVU	49
13 ZAKLJUČEK.....	50
14 LITERATURA.....	55
PRILOGE	58
Priloga A: Vprašanja intervjuja s pripadniki SV	58
Priloga B: Vprašanja intervjuja s predstavnikom MZZ in predstavnikom MO	60

KAZALO GRAFOV

Graf 8.1: Število člankov o sodelovanju SV v KFOR po letih glede na časopise.	40
Graf 8.2: Število člankov po letih v Slovenskih novicah glede na sodelovanje v ISAF, UNIFIL in KFOR.	41

SEZNAM KRATIC

VS	Varnostni svet
OZN	Organizacija združenih narodov
EU	<i>European Union</i> (Evropska unija)
NATO	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> (Organizacija severnoatlantske pogodbe)
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
RS	Republika Slovenija
KFOR	<i>Kosovo Force</i> (Kosovske sile)
SV	Slovenska vojska
CFS	Civilni funkcionalni strokovnjak
OVK	Osvobodilna vojska Kosova
MOM	Mednarodne operacije in misije
MO	Ministrstvo za obrambo
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
ISAF	<i>International Security Assistance Force</i> (Mednarodne varnostne sile za Afganistan)
UNIFIL	<i>United Nations Interim Force in Lebanon</i> (Začasne sile Združenih narodov v Libanonu)
LDK	Demokratska liga Kosova
MCM	Mednarodne civilne misije
UNMIK	<i>United Nations Interim Administration Mission in Kosovo</i> (Začasna administrativna misija Združenih narodov na Kosovu)

EULEX *European Union Rule of Law Mission in Kosovo* (Misija Evropske unije za vladavino prava na Kosovu)

EUTM Mali *European Union Training Mission in Mali* (Misija Evropske unije za usposabljanje oboroženih sil Malija)

1 UVOD

Čeprav imajo vojne in druga organizirana nasilja dolgo zgodovino, so akcije mednarodne skupnosti za krepitev miru mnogo mlajše. Kljub zgodnjemu pojavu idej o mednarodnem miru, so se dejanske akcije krepitev mednarodnega miru in varnosti pojavile šele v 19. stoletju, najprej s konceptom ravnotežja moči, nato s konceptom kolektivne varnosti Društva narodov ter nazadnje s konceptoma kolektivne varnosti Organizacije Zdrženih narodov (v nadaljevanju OZN) in kolektivne obrambe v okviru Organizacije severnoatlantske pogodbe (v nadaljevanju NATO). Po 2. svetovni vojni se z ustanovitvijo OZN dokončno prepove uporaba oborožene sile, razen v primeru samoodločbe narodov in kadar to avtorizira Varnostni svet (v nadaljevanju VS), ter se postavijo temelji mirovnim operacijam. OZN ima moč skozi VS preučevati vsak spor, predlagati sredstva reševanja spora in pogoje reševanja. VS ima pri reševanju obravnavanega spora na razpolago sredstva mirnega reševanja sporov, glede na VI. poglavje Ustanovne listine OZN, in ukrepe, če sredstva mirnega reševanja sporov niso uspešna, glede na VII. poglavje Ustanovne listine OZN. Presenetljivo je, da Ustanovna listina OZN nikjer ne omenja pojma ohranjanje miru in mirovne operacije, čeprav se le te kar kmalu oblikujejo. Civilna nestabilnost v Grčiji po 2. svetovni vojni je bila prva priložnost za ohranjanje miru. Kljub vetu Sovjetske zveze v VS, je Generalna skupščina oblikovala misijo za ugotavljanje dejstev, ki je pokazala, da je ohranjanje miru lahko uspešno. V obdobju Hladne vojne se je oblikovalo še kar nekaj takšnih misij, kot na primer Kašmir, Bližnji vzhod, itd. (Diehl in Balas 2014, 7–21).

Po Hladni vojni je nastajalo vse več mirovnih operacij, ki so se zelo razlikovale od prvotnih, bile so vse bolj kompleksne. Prišlo je do večje pripravljenosti stalnih članic, pa tudi celotne mednarodne skupnosti, da naj OZN (in postopno tudi druge mednarodne organizacije) rešujejo konflikte in ohranjajo mednarodni mir. Mirovnih operacij ni bilo več, le zaradi naraščanja konfliktov v razpadajočih državah ter v propadlih državah, tem več tudi zaradi vse večjega poudarka na demokraciji, suverenosti ter humanitarni intervenciji. Prav zaradi tega je prišlo tudi do preoblikovanja prvotnih mirovnih operacij v takšne, kakršne jih poznamo danes, v katerih sodelujejo tako vojaške, kot tudi policijske in civilne strukture.

Vse več držav je po Hladni vojni mednarodno skupnost obravnavalo kot varovalo za svojo nacionalno varnost, zato se tudi države zavzemajo za včlanitev v različne globalne in

regionalne organizacije, ki jim omogočajo izpolnjevanje njihovih nacionalnih interesov in ciljev. Zaradi večanja števila organizacij in širitve njihovih nalog, je po Hladni vojni prišlo do delegiranja mirovnih operacij na različne mednarodne organizacije, kot so Evropska unija (v nadaljevanju EU), Afriška unija, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (v nadaljevanju OVSE), NATO, itd.. Vsaka od teh organizacij lahko ima na enem območju svojo misijo in se tako dopolnjuje z drugimi organizacijami za doseg skupnega cilja določenega z mandatom VS (Grošelj 2007, 8–10).

Države s članstvom v različnih mednarodnih organizacijah prevzemajo tudi določene obveznosti. Tako je tudi Republika Slovenija (v nadaljevanju RS) s članstvom v EU, OVSE, OZN in NATO sprejela številne obveznosti. S sodelovanjem v različnih mednarodnih operacijah in misijah izpolnjuje svoje obveznosti sprejete s članstvom ter po drugi strani izboljšuje svojo politično, gospodarsko in vojaško prepoznavnost, uresničuje svoje gospodarske, zunanje-politične, varnostne in razvojne interese ter cilje (Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah).

2 METODOLOŠKO – HIPOTETIČEN OKVIR

V metodološko - hipotetičnem okviru bom opredelila problem in relevantnost teme, navedla cilje preučevanja in na kratko opisala strukturo diplomske naloge ter uporabljeno metodologijo. V nadaljevanju bom podala hipotezo, ki je glavno vodilo za nastanek diplomske naloge, in omejitve pri raziskovanju.

2.1 Opredelitev problema in relevantnost teme

Konflikti so stalnica človeške zgodovine, kljub vse večjim težnjam in poizkusom mednarodne skupnosti za ohranitev mednarodnega miru in varnosti se oboroženi spopadi med državami in v državah niso popolnoma prenehali. Po hladni vojni se je njihovo število še povečalo, predvsem v razpadajočih in v propadlih državah. Dogajalo se je vse več hudih kršitev mednarodnega humanitarnega prava, kot je na primer etnično čiščenje, vključevanje otrok v oborožene spopade, mučenja, sistematična posilstva, itd.. Mednarodna skupnost pa je vse več pozornosti posvečala humanitarni intervenciji, suverenosti in razvoju demokracije, tako v državah razvitega sveta, kot tudi v državah tretjega sveta. Za preprečevanje konfliktov se je z nastankom OZN oblikoval pomemben mehanizem, imenovan mirovne operacije. Mirovne operacije so se od svojega nastanka do danes zelo spremenile in so se prilagodile dinamičnemu in kompleksnemu okolju, v katerem živimo danes. Z mirovnimi operacijami se učinkovito prispeva k ohranjanju in vzpostavljanju mednarodnega miru in varnosti.

Države so se, kot del njihove zunanjepolitične strategije in doseganja svojih nacionalno varnostnih ciljev in interesov, trudile za vstop v čimveč mednarodnih organizacij, kot so EU, OVSE, NATO in OZN. Vse prej omenjene organizacije pa skrbijo med drugimi tudi za mir in varnost na svetu s tem, da izvajajo mednarodne operacije in misije (v nadaljevanju MOM). Za države, kot je na primer RS, ki je vključena v vse prej naštet organizacije in kot izpolnjevanje svojih obveznosti sprejetih s članstvom sodeluje v MOM, je pomembno, da imajo ustrezno razvito, zapisano in dopolnjeno svojo strategijo sodelovanja v MOM, da lahko preko sodelovanja s svojimi civilnimi, policijskimi in vojaškimi strukturami uresničujejo ali zasledujejo svoje zunanjepolitične, gospodarske, razvojne ter obrambne interese in cilje na svojih prednostnih območjih.

2.2 Cilji preučevanja

Cilj diplomske naloge je preučiti Strategijo sodelovanja RS v MOM (v nadaljevanju Strategija), analizirati poročila Vlade RS Državnemu zboru RS o uresničevanju Strategije (v nadaljevanju Poročilo) in ugotoviti ali ustrezajo Strategiji ter ugotoviti, kako se Strategija uresničuje s strani udeležencev na misiji Kosovskih sil (v nadaljevanju KFOR), slovenskih policistov na Kosovu, medijev in ministrstev pristojnih za MOM.

2.3 Metodologija

Diplomska naloga je nastajala z uporabo različne metodologije. V uvodnem delu sem predvsem uporabila analizo sekundarnih virov, kot so knjige in članki dostopni preko interneta, kot tudi v fizični obliki. V nadaljevanju pa sem uporabila deskriptivno metodo za razlago temeljnih pojmov. V samem jedru diplomske naloge sem uporabila zgodovinsko metodo, za razlago dogajanja na Kosovu in nastanek misije KFOR ter za opis dosedanjega sodelovanja RS v MOM, in analizo primarnih virov, predvsem Strategije in Poročil. Kot del kvalitativnega raziskovanja pa sem uporabila metodo polstrukturiranega intervjuja z govorniki iz različnih področji in analize člankov v treh različnih časopisih za obdobje marec 2010 – julij 2015. Intervjuje s pripadniki SV smo z Martino Homer, Ano Skok in Sašo Vozel, v mesecu februarju 2015, ustno opravile v okviru projekta pri predmetu Mirovne operacije. Intervju na MZZ sem opravila ustno 20. 8. 2015, intervju na MO pa sem opravila pisno 26. 8. 2015. Vsi intervjuji so anonimni. V diplomsko nalogo sem jih vključila z opisno metodo.

2.4 Struktura diplomske naloge

Diplomsko nalogo v uvodnem delu sestavljajo uvod, metodologija in teoretična izhodišča, ki predstavijo temeljna izhodišča in jih natančneje obravnavam v jedru diplomske naloge.

Jedro diplomske naloge najprej vključuje podatke o zgodovini konflikta in ustanovitvi misije KFOR ter o zgodovini sodelovanja RS v KFOR. Nato nadaljujem z opisom Strategije in z analizo Poročil. Empirični del jedra diplomske naloge pa je sestavljen iz pregleda objav v slovenskih časopisih, intervjujev s pripadniki SV ter intervjujev s predstavniki iz ministrstva

za zunanje zadeve (v nadaljevanju MZZ) in ministrstva za obrambo (v nadaljevanju MO). Nazadnje pa v diplomsko nalogo vključim tudi sodelovanje slovenske policije na Kosovu.

V zaključku diplomskega dela pa sledita predstavitev ugotovitev in verifikacija hipotez.

2.5 Hipotezi

Glavno vodilo oblikovanja diplomske naloge bosta naslednji hipotezi:

- Strategija sodelovanja RS v MOM se v mirovni operaciji na Kosovu uresničuje v smislu političnih odnosov, primarnosti, gospodarskih povezav in vojaškega sodelovanja.
- Strategija sodelovanja RS v MOM se uresničuje v smislu stalnega obveščanja javnosti o sodelovanju v KFOR.

2.6 Omejitve pri raziskovanju

Pri raziskovanju sem se srečala s težavo pridobivanja intervjujev in odgovorov na vprašanja s strani ministrstev pristojnih za področje sodelovanja RS v MOM. Dopise s priloženimi vprašalniki sem poslala na Ministrstvo za notranje zadeve (v nadaljevanju MNZ), MO in MZZ. Od MNZ nisem dobila nobenih povratnih informacij, zato v diplomsko nalogo nisem mogla vključiti mnenja in pogledov predstavnikov MNZ na temo uresničevanja Strategije.

3 POJMOVNO – TEORETIČNA IZHODIŠČA

3.1 Strategija

Pojem strategija nima enotne definicije, predvsem zato, ker je termin multidimenzionalen. V začetnih letih njegove uporabe se je izraz največkrat uporabljal na vojaškem področju, saj od tam tudi izvira. Nato pa se je razširil še na druga nevojaška področja (Chaffee 1985, 89).

Strategija izhaja iz Grške besede *strategia* in pomeni sedež poveljstva. Po drugi svetovni vojni se je pojavilo kar nekaj različnih definicij strategije, strokovnjakov iz različnih področji (Ackoff 1990, 521).

Shubik (1959, 6–7) navaja, da »vsakodnevna uporaba besede strategija vključuje neke vrste načrt, ki vojaškega poveljnika, nogometno ekipo ali organizacijo lahko zaposli pri opravljanju programa. V strategiji je nujno zajeta metoda, ki se ukvarja z nepredvidljivostjo«.

Sawyer (1986, 12) zapiše, da »so strategije temeljni pristopi upravljanja izbire za oblikovanje ukrepov za rešitev problema ali dosego cilja«.

Ackoff (1990, 523–524) pa opredeli tri elemente s katerimi je strategija karakterizirana. »1. Organizacijska strategija je sestavljena iz odločitev najvišje hierarhične ravni odločanja in vpliva na celotno organizacijo. 2. Strateške odločitve določijo cilje dolgega dosega za celotno organizacijo in oblikujejo politike in načela, ki naj bi urejala izbiro sredstev za dosego zastavljenih ciljev. 3. Strateške odločitve se osredotočajo na pretekle in nove odzive na potencialne in dejanske spremembe v okolju organizacije, saj lahko vplivajo na delovanje organizacije«.

V Slovarju Slovenskega knjižnega jezika na spletu (2000) pa je strategija definirana kot »1. postopki, načini načrtovanja in vodenja velikih vojaških operacij, vojne in 2. postopki, načini za dosego kakega cilja«.

Za temo te diplomske naloge najbolj ustreza definicija, ki jo Zupančič (2013, 47) navaja v svoji doktorski disertaciji. Strategijo opredeli kot »sistematični načrt subjekta mednarodnih odnosov, ki opredeljuje postopke, sredstva in načine delovanja za dosego končnega cilja«.

3.2 Mednarodne operacije in misije

MOM je izraz, ki ga je za svoje potrebe uvedla RS. Njegovo definicijo najdemo v 11. odstavku Strategije, ki pravi, da:

Izraz MOM obsega vse oblike delovanja vojaških, civilnih, reševalnih in drugih zmogljivosti v mednarodnem okolju pod ustreznim mandatom ali v skladu z dvostranskimi dogovori oz. na podlagi prošnje tretje države. Gre za mirovne operacije vseh vrst, operacije kriznega odzivanja, mednarodne civilne misije (v nadaljevanju MCM) in mednarodne reševalne operacije. MOM zajemajo različne oblike delovanja od vojaških,

reševalnih, civilnih, humanitarnih, razvojnih in ostalih, vključno z materialno, finančno in drugo vrsto pomoči, z namenom doseganja sinergičnih učinkov (Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, 11. odstavek).

Kot lahko razberemo iz definicije podane v Strategiji, je termin MOM sopomenka za mirovne operacije, operacije kriznega upravljanja, MCM in mednarodne reševalne operacije. Za RS je bilo smiselno oblikovanje tako širokega pojma, saj je članica več mednarodnih organizacij, ki za svoje mednarodne operacije uporabljajo svoje termine. V Natovih dokumentih se uporablja izraz operacije v podporo miru, za vse operacije v katerih sodelujejo tako vojaške, kot tudi policijske, politične, diplomatske in gospodarske strukture, ter izraz zagotavljanja humanitarne pomoči (Allied Joint Operations – 3.4.1, 2. poglavje). EU za svoje mirovne operacije uporablja izraz operacije vojaškega in civilnega kriznega upravljanja, ki zavzemajo naloge humanitarne narave, ohranjanja miru in vzpostavljanja miru tako civilnih kot vojaških struktur (International Crisis Group 2005, 1–3). OZN pa svoje akcije varovanja mednarodnega miru in varnosti poimenuje kar mirovne operacije.

Pomembno pa je poudariti, da vsi ti »novi« izrazi segajo na področje mirovnih operacij. Zato se mi zdi smotrno navediti tudi definicijo termina mirovne operacije.

Jelušič (2005, 12) pravi, da »mirovne operacije v najširšem pomenu besede razumemo kot vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru«. V nadaljevanju pa svojo definicijo še nekoliko zoža in doda, da je za mirovne operacije značilno: 1. mednarodni mandat, 2. izvajajo jih mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav, s silami in osebjem v večnacionalni sestavi; 4. njihov namen je vzpostavitev ali ohranitev statusa quo oz. zagotovitev mirnega in dogovorjenega prehoda iz statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; 5. ne škodujejo lokalnemu prebivalstvu in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; 6. povzročajo čimmanj škode in 7. uporablja se minimalna sila (Jelušič 2005, 14).

4 ZGODOVINA KONFLIKTA IN USTANOVITEV MISIJE KFOR

Ozemlje Kosova ima velik simbolni pomen tako za Srbe kot tudi za Albance. Prav zaradi tega si oboji želijo pridobiti še to ozemlje. V trinajstem stoletju se je turški imperij razširil tudi na Balkan; leta 1389 je turška vojska porazila srbsko v bitki na Kosovskem polju, Srbija pa je postala turška vazalna država. Kljub temu porazu pa je prav po tej bitki Kosovo postalo simbol srbske identitete in njenega odpora proti tuji nadvladi. Leta 1878 so se Srbi začeli upirati Otomanskemu cesarstvu, Turke pa so iz svojega ozemlja izgnali v prvi balkanski vojni leta 1912. Albanci, ki so živeli v regiji, so si ob odcepljanju Srbije, Grčije in Črne Gore prav tako zaželeli neodvisnosti. Na Kosovu so organizirali gibanje za neodvisnost *Prizrenska liga*. Ta in še nekaj drugih dogodkov, ki so se zgodili na Kosovu, so začeli albansko narodno prebujanje. Zaradi tega je današnje Kosovo s strani Albancev videno kot mesto izvora albanskega naroda. Ozemlje današnje Albanije je državnost pridobilo leta 1912, vendar so bila velika območja na katerih je živelo večinsko albansko prebivalstvo (vključno s Kosovom) še vedno pod oblastjo sosednjih držav. Leta 1918 je prišlo do ustanovitve Države Slovencev, Hrvatov in Srbov, kasneje pa Kraljevine Jugoslavije. Kosovo je postalo del te države, vendar pa je bilo, razen izjemno kratkega obdobja v drugi svetovni vojni, ko je bilo skupaj z Albanijo pod italijanskim vodstvom, vedno pod pristojnostjo Srbije. Politični in administrativni subjekt pa je postalo šele po drugi svetovni vojni. Ustava iz leta 1946 je dala Kosovu status avtonomne pokrajine znotraj Srbije. Kosovo je s tem pridobilo večjo samoupravnost. Kosovski Albanci so želeli še večjo avtonomnost in priznanje Kosova kot republike, vendar se srbski nadvladi niso upirali (Lund 2000, 1–3; Judah 2000, 4–32).

Od leta 1968 do sredine leta 1980 je Kosovo postajalo vse bolj avtonomno od Srbije, vendar pa mu Jugoslavija ni hotela podeliti statusa republike, saj bi to lahko Kosovu omogočilo odcepitev. Od leta 1971 do 1981 so Albanci na Kosovu postopoma dosegli pravice in napredek na področju znanosti, izobraževanja in kulture. Leta 1969 se je odprla Univerza v Prištini, kjer so se lahko Kosovski Albanci izpopolnjevali tako na primarni, kot tudi na sekundarni in univerzitetni stopnji. V nacionalnem sistemu so lahko imeli svoje predstavnike v upravnem odboru državnih podjetji, javnih službah ter v deželni in zvezni vladi. Reforme v letih 1970 do 1980 so ustvarile bolj izobražene, zdrave in ambiciozne Kosovske Albance (Mertus 1999, 17–19 in 290–292).

Po Titovi smrti leta 1980 je prišlo do številnih demonstracij Kosovskih Albancev, prav tako pa je prišlo do številnih incidentov zatiranja srbske manjšine s strani Albancev na območju Kosova. Leta 1987 je Slobodan Milošević s pomočjo igranja s srbskimi nacionalističnimi čustvi prevzel vodstvo srbske Zveze komunistov ter dosegel razpad Zveze komunistov Jugoslavije. Verjetno je bila ena od zaslužnejših potez Miloševića za kasnejši razpad Jugoslavije organizacija velikega srbskega nacionalističnega shoda na Kosovu aprila 1987, ki je bil predvajan tudi po televiziji, na katerem so bili proti vsem privilegijem, ki so jih pridobili Albanci in ostale etnične skupine. V naslednjih dveh letih je Milošević s svojo ekipo pridobil kontrolo nad Srbsko komunistično stranko in večino federalnih institucij. Leta 1989 je Milošević preklical Kosovski status avtonomne republike ter albanske in srbske uradnike zamenjal z novimi, ki so podpirali večjo srbsko dominacijo Kosova. Prihajalo je do vse večjih prizadevanj Kosova po neodvisnosti, vendar pa so Srbi vsa prizadevanja za dosego neodvisnosti zavračali. Leta 1989 je prišlo do velikih demonstracij na katerih so posredovale srbske varnostne sile. Pri zatiranju stavk in shodov je do začetka leta 1990 umrlo približno šestdeset ljudi. Federalna policija je zaprla univerzo v Prištini in medije ter popolno prevzela vlado. Albance so začeli odpuščati s civilnih in socialnih služb, policije ter šolstva. Julija 1990 so Kosovski Albanci razglasili Kosovo kot eno od jugoslovanskih republik. Ko sta RS in Hrvaška razglasili samostojnost leta 1991, je *de facto* vodja kosovske republike, Ibrahim Rugova, razglasil, da Albanci ne bodo več del Jugoslovanske države. Leta 1992 je glavna albanska politična organizacija, Demokratična liga Kosova (v nadaljevanju LDK), izvolila svoj parlament in imenovala Rugovo za predsednika. Kosovski Albanci so oblikovali tudi svoje ekonomske in socialne sisteme, ki so delovali vzporedno s srbskimi. Niti Albanci niti Srbi pa niso priznali obstoja sistemov drugih. LDK si je prizadevala za ponovno vzpostavitev avtonomnega statusa in pravico do svoje republike ali neodvisnosti. Rugova je večkrat pozval za mednarodno vlado in protektorat OZN (Lund 2000, 5–6).

Leta 1992 je tedanji ameriški predsednik George Bush izdal t.i. *božično svarilo* srbskemu predsedniku Miloševiću glede povečanega srbskega pritiska na Kosovo. V njem je bilo navedeno, da so pripravljene v primeru vsakršnega konflikta, ki bi ga povzročili srbski ukrepi, uporabiti vojaško silo proti srbskim silam na Kosovu (Buckwalter 2002). Tu so bili mišljeni zračni napadi ali kakšni drugi vojaški posegi. Svarila je leta 1993 ponovil tudi predsednik Clinton. Na območje Kosova so bile s strani mednarodnih organizacij poslani tudi nekatere skupine za spremljanje kršitev človekovih pravic in humanitarne pomoči. Članom teh skupin in mednarodnim vladnim organizacijam pa je bil pogosto otežen dostop do vizumov. Rugova

si je prizadeval za nenasilno opozicijo, vendar je veliko Kosovskih Albancev leta 1995, ko je bil sprejet Daytonski sporazum (podpisale so ga vse sprte strani v nekdanji Jugoslaviji, med njimi tudi Srbija oziroma Milošević) in se je končala vojna v Bosni in Hercegovini, ampak vseeno pa ni bilo nobenega napredka pri prenehanju kršitev človekovih pravic na Kosovu, to nenasilno taktiko videlo kot neuspešno. Leta 1997 je sicer prišlo do nekega napredka. Milošević in Rugova sta podpisala sporazum o izobraževanju. Prišlo je ponovnega odprtja vseh ravni kosovskih državnih šol albanskim učencem in učiteljem. Rugova taktika nenasilja ni obrodila večjih sadov pri pridobivanju pravic Albancev, zato so interne opozicijske sile začele z odločnejšimi taktikami. Nasilje je postajalo bolj pogosto in sistematično. Prvi načrtovani napad Kosovskih Albancev se je zgodil aprila 1996, ko so se zgodili vzporedni napadi na Štimlje, Peć in Kosovsko Mitrovico. Ubita sta bila dva srbska policista, še trije pa so bili ranjeni. Sprva prikrita oborožena skupina, Osvobodilna vojska Kosova (v nadaljevanju OVK), je začela prevzemati odgovornost za napade, ki so bili v prvi vrsti usmerjeni proti srbskim policijskim silam, vendar pa so bili velikokrat tarča tudi Albanci, ki so bili naklonjeni srbski vladi. Kosovski Albanci so podpirali OVK in postala je dobro organizirana sila, ki je bila sposobna izvajati sistematične napade. Leta 1997 je OVK imela kontrolo nad številnimi ruralnimi predeli Kosova (Lund 2000, 6–7).

V začetku leta 1998 so srbske sile reagirale na dejanja OVK z ustrahovanjem. Poleti 1998 so izvajali vse več napadov na albanske civiliste in domnevne pripadnike OVK. Srbija je imela OVK, enako kot tudi Združene države Amerike, za teroristično skupino. Leta 1998 so zaradi številnih oboroženih akcij, razseljenih oseb in kršenja človekovih pravic, začeli Kosovo dojemati kot mednarodno krizo in ne le notranji problem. Leta 1998 so članice Kontaktne skupine (sestavljale so jo: Francija, Nemčija, Italija, Ruska federacija, Združeno kraljestvo in Združene države Amerike) Kosovo razglasile kot prednostno nalogo in oblikovali so delovno skupino za razreševanje situacije na Kosovu. Sovražnost in napadi na Kosovu so se stopnjevali. Mednarodna skupnost si je prizadevala, da bi sprti strani dosegli spravo. Marca 1998 je EU sklicala mirovno konferenco v Parizu, na kateri bi sodelovali sprti strani, pa tudi Ruska federacija in Združene države Amerike. Ta poskus sprave se je izkazal za neuspešnega, dokler NATO ni zagrozil z bombnimi napadi, s katerimi bi sprti strani prisilil k pogajanjem. Oktobra 1998 sta ameriški odposlanec, ambasador Richard Holbrooke in Milošević dosegla sporazum o prekinitvi ognja, zmanjšanju prisotnosti srbskih sil v regiji in zavezo o formalnih pogajanjih med Srbi in Kosovskimi Albanci. Ta sporazum je bil nadzorovan z neoboroženo misijo OVSE. Misija nadzora na Kosovu (angl. *Kosovo Verification Mission*) je bila tedaj

OVSE-jeva največja misija, vendar pa so OVK in Srbske sile še vedno nadaljevale s sovražnostmi in napadi. NATO je nato v Srbijo poslal sile za ohranjanje miru, ki bi nadzorovale situacijo. Temu pa je srbska oblast nasprotovala, nakar je mednarodna skupnost znova zagrozila z uporabo sile proti Srbiji. Marca leta 1999 je prišlo do bombnih napadov s strani Nata, ki so uničili pomembnejšo infrastrukturo po celotni Srbiji (mostovi, elektro omrežja, itd.) in v Črni gori (Lund 2000, 8–12).

V skladu z odločbo Resolucije 1244 VS OZN so, po zračnih napadih Nata proti Srbskim silam leta 1999, NATO, EU in OZN postali *de facto* vlada Kosova. Mandat Natovih misije KFOR je temeljil na Vojaško – tehničnem sporazumu, do katerega je prišlo 9. junija 1999 med Natom in vladama Federativne republike Jugoslavije ter Republike Srbije, ter Resolucijo 1244 VS OZN z dne 10. julija 1999 (Trachier 2010, 1–2).

V prvem členu tega Vojaško – tehničnega sporazuma je zapisano, da bodo srbske in jugoslovanske vojaške in policijske sile, civilni in vojaški nadzor prepustile OZN. In tudi, da se vladi Jugoslavije in Srbije strinjata s prisotnostjo sil KFOR na ozemlju Kosova, ki bodo vzpostavile in vzdrževale varno okolje za vse prebivalce Kosova (Military Technical Agreement, 1. člen).

VS OZN je Resolucijo 1244 sprejel 10. junija 1999 na svojem 4011. srečanju, z namenom preprečitve pogubne humanitarne situacije na Kosovu, z namenom zagotovitve varne in svobodne vrnitve vseh beguncev in notranje razseljenih oseb in z namenom preiskave in obsodbe vseh akcij nasilja proti Kosovskemu prebivalstvu ter vseh terorističnih dejanj. V osmi točki Resolucije 1244 je zapisano, da VS potrjuje potrebo po hitrem in zgodnjem uvajanju učinkovite mednarodne civilne in varnostne prisotnosti na Kosovem, in od držav članic zahteva sodelovanje pri njihovi napotitvi. VS je določil mandat operacije na podlagi VII. poglavja Ustanovne listine OZN (uporaba oborožene sile). V deveti točki določi, da bo mednarodna varnostna prisotnost na Kosovu vključevala (United Nations Security Council Resolution 1244, 1–9 odstavek):

- preprečevanje pojava ponovnih sovražnosti, vzdrževanje in, kadar je to potrebno, uveljavitev premirja ter preprečevanje vrnitve jugoslovanskih in srbskih vojaških, policijskih in paravojaških sil na območje Kosova;
- demilitarizacija OVK in drugih oboroženih skupin Kosovskih Albancev;

- vzpostavitev varnega okolja, v katerega bi se begunci in notranje razseljene osebe lahko varno vračale in kamor bi se lahko varno dostavljalo humanitarno pomoč;
- zagotavljanje javne varnosti in reda, dokler prisotne mednarodne civilne strukture ne bodo prevzele odgovornosti za to nalogo;
- nadzorovanje razminiranja, dokler mednarodne civilne strukture ne bodo prevzele te naloge;
- podpora in tesna usklajenost z mednarodnimi civilnimi strukturami;
- nadzor meja ter nadzor in zaščita svobode gibanja.

NATO je v skladu z Resolucijo VS OZN ustanovil sile KFOR, ki so leta 1999 šteje približno 42.000 pripadnikov iz 30 držav – ti so bili nameščeni na Kosovu. Dodatnih 7.000 pripadnikov zalednih enot pa je bilo v Makedoniji (Vegič 2005, 93).

V izvajanju svoje misije NATO sodeluje z OZN, EU in drugimi mednarodnimi akterji za razvoj stabilnega in mirnega Kosova. KFOR podpira razvoj profesionalnih, demokratičnih in multietničnih varnostnih struktur na Kosovu. To se nanaša predvsem na Natovo pomoč pri razvoju Kosovskih varnostnih sil, kar vključuje svetovanje, treniranje in grajenje kapacitet vseh stopenj Kosovskih varnostnih sil. Kosovske varnostne sile so prostovoljne, profesionalne, večetnične, lahko oborožene sile. Za izvajanje nalog pod pristojnostjo Nata je bilo leta 2014 na Kosovu prisotnih 4.651 pripadnikov iz 31 držav članic in nečlanic Nata (NATO 2015).

5 ZGODOVINA SODELOVANJA RS V KFOR

RS se je kot novo nastala država z misijami začela ukvarjati šele konec devetdesetih let 20. stoletja. Prvič je svoje vojake in policiste na misijo poslala leta 1997, in sicer na humanitarno operacijo OVSE in operacijo Zahodnoevropske Unije v Albanijo (ALBA in MAPE) (Grošelj 2007, 124, 127 in 144).

RS na mednarodnih operacijah sodeluje s pripadniki Slovenske vojske (v nadaljevanju SV), policije in s civilnimi funkcionalnimi strokovnjaki (v nadaljevanju CFS) tako v okviru OZN, kot tudi EU, OVSE in NATO. SV je sodelovala že na veliko misijah, trenutno pa s 351 pripadniki sodeluje v Afganistanu, Bosni in Hercegovini, Libanonu, Siriji, Somaliji, Srbiji,

Makedoniji in na Kosovu, kjer se nahaja večina teh pripadnikov SV (Slovenska vojska 2015). Slovenska policija pa sodeluje v Bosni in Hercegovini, Palestini, Gruziji in na Kosovu z bistveno manj pripadniki kot SV. CFS je RS do sedaj napotila v Afganistan in na Kosovo (Vlada Republike Slovenije 2014, 33–38).

RS je na Kosovu najprej sodelovala s častnikom SV v začasni administrativni misiji OZN na Kosovu (v nadaljevanju UNMIK), od leta 1999 do 2001. 5. januarja 2000 je RS pričela s sodelovanjem v KFOR, ko je šest častnikov SV pričelo z opravljanjem nalog na področju civilno-vojaških odnosov in odnosov z javnostjo. Septembra 2002 pa je sodelovala samo z enim podčastnikom in z enim častnikom, saj so se razmere na Kosovu nekoliko umirile. Svoje sodelovanje je ponovno okrepila konec oktobra 2003, ko je na Kosovo poslala 11 pripadnikov SV, ki so delovali pod poveljstvom Večnacionalnih kopenskih sil RS, Madžarske in Italije. Oktobra 2004 je RS na Kosovu sodelovala tudi z vodom vojaške policije, tako da je bilo skupno število pripadnikov SV takrat 33. Oktobra 2005 se število pripadnikov SV poveča na 42, novembra pa je na Kosovo prispelo še 50 pripadnikov SV, tako da konec leta RS v misiji KFOR sodeluje s 92 pripadniki SV (Juvan 2005, 179–180).

Že v letu 2006 RS na Kosovo pošlje transportno-logistično četo za logistično podporo misiji KFOR in tako skupno število pripadnikov SV v KFOR znaša več kot 200. Zaradi povečanja števila pripadnikov v letu 2007, enota v velikosti bataljona, SV prvič prevzame lastno območje odgovornosti in poveljuje pripadnikom tujih držav. V okviru SV leta 2007 na Kosovo RS pošlje tudi CFS, ki so se posvečali projektu za izboljšanje civilno-vojaških odnosov (Grošelj 2007, 136).

RS je leta 2010 predstavljala kar 3,5 % mednarodnih sil v operaciji s svojimi 370 pripadniki SV. Delovala je na področjih civilno-vojaških odnosov, načrtovanja in usposabljanja Kosovskih varnostnih sil, varovanja objektov posebnega pomena, s helikopterjem Bell 412 opravljala nebojne prevoze, itd. (Vlada Republike Slovenije 2011, 14–15).

Leta 2011 je misija prešla v drugo fazo, kar je pomenilo občutno zmanjšanje vseh sil KFOR. RS je tako sodelovala s približno 300 pripadniki, kar pa je predstavljalo glavnino pripadnikov SV na MOM. Zaradi incidentov na severu Kosova je bila konec julija do avgusta 2011, motorizirana četa SV premaknjena iz svoje baze v Peći na sever v Mitrovico. Tja so bili premeščeni tudi decembra 2011 za varovanje mostov. V okviru KFOR sta na ministrstvu za

Kosovske varnostne sile, do maja 2012, sodelovala tudi 2 CFS na področjih komunikacijsko-informacijskih sistemov in obrambne politike (Vlada Republike Slovenije 2012, 14–16).

V letu 2012 se je, poleg položaja poveljnika Natovega poveljstva v Skopju, ki ga je brigadir SV zasedal leta 2010, RS dodelila najvišja dolžnost v poveljniški strukturi zavezništva – brigadir SV je prevzel položaj namestnika poveljnika sil KFOR (Vlada Republike Slovenije 2013, 12–13).

Trenutno je na Kosovu, v okviru KFOR, 309 pripadnikov SV. Njihove naloge sestavljajo ohranjanje varnega, mirnega in stabilnega okolja, ustvarjanje ustreznih pogojev za prenos odgovornosti civilnim oblastem, kontroliranje komunikacijskih in kontrolnih točk, varovanje objektov posebnega pomena in sodelovanje v projektih civilno-vojaškega sodelovanja (Slovenska vojska 2015).

6 STRATEGIJA SODELOVANJA RS V MOM

Vse večja kompleksnost in številčnost mednarodnih operacij, povečano število pripadnikov RS poslanih v MOM, ter vse večji medijski pritisk o smotrnosti sodelovanja RS v MOM so opozorili na potrebo po oblikovanju posebnega dokumenta za področje mirovnih operacij vseh vrst. Vlada RS je tako 12. novembra 2009 sprejela Strategijo sodelovanja RS v MOM, ki je z objavo v Uradnem listu RS marca 2010 stopila v veljavo.

Strategija je razvojno-usmerjevalni dokument za oblikovanje načrtov in izvedbe sodelovanja vseh zmogljivosti RS v MOM. Sestavljena je iz uvoda, opredelitve temeljnih pojmov, temeljnih načel, strateških interesov in vizije, poglavja o zagotavljanju zmogljivosti za sodelovanje v MOM, poglavja o izvajanju strategije in iz poglavja prehodne odločbe. Odločitve in sodelovanje RS v MOM ima pravno podlago v Ustavi, Zakonu o Vladi, Zakonu o zunanjih zadevah, Zakonu o obrambi, Zakonu o napotitvi oseb v MCM in mednarodne organizacije, Zakonu o policiji, Zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami in v drugih relevantnih zakonskih in podzakonskih aktih (Strategija sodelovanja RS v MOM).

Namen Strategije je določitev okvirov za odločanje o sodelovanju, za nabor zmogljivosti za izvajanje sodelovanja, za ustrezno definiranje strateških in izvedbenih ciljev, za doseganje

celovitega pristopa in sinergij, za skrajšanje odzivnega časa, itd.. Strategija še posebej poudarja pomen enakih možnosti vključevanja v MOM ne glede na čin in spol, pomembnost aktivne politike Vlade RS za spodbujanje sodelovanja v MOM in pomembnost sodelovanja vseh nacionalnih struktur, tako pri načrtovanju, kot tudi pri izvedbi sodelovanja RS v MOM (Strategija sodelovanja RS v MOM, 1.–3. in 23. odstavek).

Strategija navaja naslednje cilje sodelovanja RS v MOM: »zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti, stabilnosti, demokracije, razvoja, krepitve vladavine prava, človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter nudenja pomoči ob naravnih in drugih nesrečah«. S sodelovanjem RS izpolnjuje tudi obveznosti prevzete s članstvom v mednarodnih organizacijah, predvsem EU, OVSE, OZN in NATO, prispeva k izboljšanju položaja civilnega prebivalstva na prizadetem območju in preprečuje širitev grožnje miru, s čimer zagotavlja svojo nacionalno varnost in blaginjo. Poleg tega pa z aktivno udeležbo uresničuje svoje strateške, zunanjepolitične, gospodarske, razvojne in druge interese ter cilje, pripomore pa tudi k razvoju nacionalnih zmogljivosti, saj s sodelovanjem pridobiva pomembne izkušnje. Cilj RS je z jasno strategijo sodelovanja, strokovnostjo in usposobljenostjo kadra ter celovitim pristopom doprinesiti k boljši mednarodni podobi, ugledu, položaju in verodostojnosti RS (Strategija sodelovanja RS v MOM, 4.–7. odstavek).

V Strategiji je jasno poudarjen pomen celovitega pristopa, saj so mir, varnost, razvoj in človekove pravice dandanes vse bolj medsebojno prepletene. Za vzpostavitev stabilnosti sodobnega mednarodnega okolja je torej nujno sodelovanje in usklajeno delovanje vojaških, političnih in civilnih mehanizmov. Za doseg sodelovanja, komplementarnosti, koherentnosti in interoperabilnosti vseh akterjev, prisotnih na MOM, je ključnega pomena jasna izhodna strategija. Značilnost »sodobnih« MOM je tudi medijska izpostavljenost, kar pomeni neprestano prisotnost medijev na kriznih žariščih, ki lahko s poročanjem o nekem dogodku dosežejo strateški vpliv (Strategija sodelovanja RS v MOM, 8.–9. odstavek).

Interes za sodelovanje RS v MOM izhaja iz naslednjih načel in vrednot: »krepitev mednarodne varnosti, demokracije, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zaščita posebej ranljivih skupin, kot so otroci in ženske, vladavina prava, učinkoviti multilateralizem, odgovornost in solidarnost, spoštovanje mednarodnega prava, sodelovanje na osnovi enakopravnosti ter zagotavljanje enakih možnosti« (Strategija sodelovanja RS v MOM, 14. odstavek).

Za RS je ključnega pomena odprtost za sodelovanje, transparentnost sodelovanja, sodelovanje s profesionalnim in dobro usposobljenim osebjem, doseganje celovitega pristopa in sinergij, večanje civilno-vojaškega sodelovanja, omogočanje prožnosti odločanja in delovanja ter zagotavljanje varnosti osebju na MOM ali vsaj zmanjšati tveganja, katerim so izpostavljeni (Strategija sodelovanja RS v MOM, 15. odstavek).

Strateški interesi RS so opredeljeni glede na prednostna območja (Jugovzhodna Evropa, Vzhodna Evropa in Kavkaz, Sredozemlje ter Bližnji vzhod, Azija in Afrika) in sovpadajo z gospodarskimi, političnimi, varnostnimi, razvojnimi ter drugimi interesi in cilji RS. »Varnost, stabilnost, delujoča pravna država in gospodarski razvoj Jugovzhodne Evrope je zaradi neposredne soseščine, političnih, gospodarskih, varnostnih in drugih razlogov (poznavanje razmer, jezika in kulture) primarnega pomena tudi z vidika sodelovanja RS v MOM« (Strategija sodelovanja RS v MOM, 22. odstavek).

Pristojna ministrstva morajo zagotavljati sredstva za izvedbo sodelovanja v MOM, to vključuje tako stroške napotitve osebja na misijo, kot tudi usposabljanje, priprave na misijo, transport, zaščito in zavarovanje osebja ter druge povezane stroške in sredstva. Pristojna ministrstva morajo redno spremljati dogajanje na mednarodni ravni, imeti pripravljeno osebje za napotitev, finančne in materialne zmogljivosti, itd.. RS pa mora aktivno delovati znotraj diplomatsko-konzularne mreže in v mednarodnih organizacijah (Strategija sodelovanja RS v MOM, 25.–33. in 43.–47. odstavek).

Za zagotovitev pravočasnega in učinkovitega sodelovanja v MOM so ključni učinkovito politično odločanje, oblikovanje politik ter političnega in javnega dialoga, bolj integrirano in ciljno naravnano odločanje in sodelovanje ter nemoten pretok informacij med strukturami odgovornimi za sodelovanje v MOM. Za slovensko gospodarstvo pa je pomembno, da se v okviru načrtovanja in priprav na misijo ovrednoti tudi možnost sodelovanja slovenskih podjetji na konfliktnih območjih (Strategija sodelovanja RS v MOM, 34.–36. odstavek).

Za proces usklajevanja in odločanja so pomembni naslednji organi RS: MZZ, MO, MNZ in drugi organi določeni z zakonom. Pri odločanju o sodelovanju ali spremembi sodelovanja v MOM najprej MZZ preuči pobudo, katero z oceno tveganja in mnenjem dopolni Sekretariat Sveta za nacionalno varnost. O pobudi, ki že vključuje vse zahtevane predpostavke,

predpisane v Strategiji, odločajo na ministrski ravni pristojna ministrstva. Nato pa MZZ dopolnjen predlog posreduje Vladi RS, ki o njem odloča, na podlagi mednarodnih obveznosti, priporočil stroke, stališč pristojnih ministrstev ter interesov, ciljev in načel zapisanih v Strategiji. Vlada RS nato svojo odločitev, če gre za vojaške ali civilne misije z izvršilnimi pooblastili, posreduje Državnemu zboru RS. Ta postopek ne velja v primeru reševalnih operacij, zaradi potrebe po hitrejših odločitvah (Strategija sodelovanja RS v MOM, 37.–41. odstavek).

Transparentnost sodelovanja se zagotavlja s stalnim obveščanjem javnosti o smotnosti sodelovanja, o nalogah in ciljnih sodelovanja, varnosti pripadnikov na misiji ter o razlogih za sodelovanje na misiji, z namenom seznanitve in pridobitve javne podpore. Pomembno je, da se strokovno javnost, medije in civilno družbo na primeren način vključi v razpravo o sodelovanju RS v MOM. V ta namen neprestano poteka medresorska koordinacija (Strategija sodelovanja RS v MOM, 48. odstavek).

Za ugotavljanje uresničevanja Strategije in za seznanitev Državnega zbora RS o sodelovanju v MOM in s tem povezanimi načrti Vlada RS (in pristojna ministrstva) najmanj enkrat na leto oblikuje Poročilo, ki ga posreduje Državnemu zboru RS (Strategija sodelovanja RS v MOM, 49. in 51. odstavek).

7 ANALIZA POROČIL VLADE RS DRŽAVNEMU ZBORU RS

Vlada RS najmanj enkrat letno posreduje Poročilo Državnemu zboru RS o uresničevanju Strategije, sodelovanju na misijah in o nadaljnjih načrtih. Poročilo je sestavljeno iz uvoda, poglavja o uresničevanju Strategije, ki vključuje strateške poudarke, delo pristojnih resorjev, obveščanje javnosti in izzive, iz opisa o sodelovanju v MOM v preteklem letu po vrstnem redu prednostnih območjih in iz načrtov prihodnjega sodelovanja.

7.1 Poročilo Vlade RS za leto 2010

V uvodu Poročila je zapisano, da za RS politično in varnostno ostaja prioriteto dogajanje na Zahodnem Balkanu, vendar pa tako kot za mednarodno skupnost, tudi za RS ostajajo razmere v Afganistanu politična prioriteta. Vse bolj pomembno področje pa postaja tudi sredozemski

bazen. Zunanjepolitično vlogo in položaj RS sta pomembno opredelila Lizbonska pogodba EU in nov Natov strateški koncept, ki sta omogočila priložnost večjega prispevka k mednarodnemu miru in varnosti, trajnostnemu razvoju, spoštovanju človekovih pravic, itd. (Vlada Republike Slovenije 2011, 4–5).

MZZ poudari pomembno vlogo sodelovanja RS v MOM, ki je med drugim pomemben element kandidature RS za nestalno članstvo v VS OZN za obdobje 2012–2013. Vendar pa je za doseg tega cilja potrebno vložiti še dodaten napor v smislu še večjega prihodnjega sodelovanja v MOM pod neposrednim vodstvom OZN. V duhu kandidature bi bilo potrebno razmisliti o zmanjševanju vojaške prisotnosti na območju Zahodnega Balkana in o prisotnosti diplomatsko-konzularnega predstavništva v podsaharski Afriki, saj vprašanja povezana z Afriko v VS OZN predstavljajo skoraj 80 % vseh obravnavanih tem. Že prisotnost RS na območju preko modrih čelad, bi omogočila pridobivanje temeljnih informacij, ne samo iz vidika kandidature v VS OZN, ampak tudi z vidika informiranosti o gospodarskih in drugih priložnostih. Nestalno članstvo v VS OZN bi okrepilo globalnost slovenske zunanje politike, omogočilo večje uresničevanje zunanjepolitičnih interesov, ki so tesno povezani z ustvarjanjem gospodarskih priložnosti in bi omogočilo večje sodelovanje slovenskih policistov in vojakov v operacijah OZN (Vlada Republike Slovenije 2011, 6–7).

RS za izpolnjevanje celovitega pristopa in sinergij v mednarodni skupnosti ni aktivna samo na področju MOM, ampak tudi preko razvojnega sodelovanja. Razvojno sodelovanje preko krepitve in pospreševanja demokracije, pravne države, človekovih pravic, dobrega upravljanja, zmanjševanja revščine in lakote, protiminskega delovanja in pomoči otrokom na kriznih območjih prispeva k zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti. Za doseg sinergije varnostnih, humanitarnih in razvojnih aktivnosti RS razvojno pomoč pošilja tudi na območje delovanja MOM, v katerih so pripadniki SV in policije. V sklopu razvojne pomoči je RS prispevala na področju razminiranja in pomoči otrokom v pokonfliktnih razmerah. V letu 2010 je za razminiranje na Zahodnem Balkanu namenila 379.736 EUR, za rehabilitacijo težje poškodovanih palestinskih otrok 100.000 EUR, za strokovno usposabljanje zdravstvenega osebja iz Egipta 25.000 EUR, za razvoj rehabilitacijskih zmogljivosti v Kolumbiji 80.000 EUR in za projekte ustanove Skupaj na Kosovu, Srbiji, Makedoniji in Iraku 192.000 EUR (Vlada Republike Slovenije 2011, 7–9).

MO je za uresničevanje Strategije ustanovilo interni mehanizem. Usklajevalna skupina za mednarodne operacije in misije je pod vodstvom ministrice za obrambo redno spremljala in obravnavala aktualno problematiko, ki se je navezovala na naloge Ministrstva za področje MOM. MO je povečalo svoje sodelovanje z MZZ, tudi preko udeležbe v delovne procese in dogodke posameznega resorja iz področja MOM. Z MZZ se je MO posvetovalo tudi o zunanjepolitični skladnosti novo sprejetega pravilnika, Usmeritve ministrice za obrambo za načrtovanje sodelovanja v MOM v obdobju 2011–2012, o načrtovanju in izvedbi sodelovanja ter o izvajanju napotitev v MOM, ki ga je ministrstvo izdalo konec leta 2010. Zaradi krepitve transformacijskega učinka na enote in zmogljivosti SV, je RS nadgradila svoje sodelovanje v Afganistanu in prejela vodenje Natovega poveljstva v Skopju. MO je povečalo pretok informacij glede politike in ključnih dogodkov v MOM z Državnim zborom RS, s Kabinetom predsednika Vlade RS in z Uradom predsednika RS. MO je za odnose z javnostjo skrbelo s povečanjem števila člankov v dnevnikih časopisih in strokovnih revijah (Slovenska vojska, revija Obramba in Bilten Slovenske vojske), s sodelovanjem v radijskih in televizijskih oddajah, z organizacijo tiskovnih konferenc, rednimi odgovori na novinarska vprašanja ter z obiski vodstva ministrstva pri kontingentih SV v Afganistanu, Libanonu in na Kosovu, ki so jih spremljali predstavniki medijev. Okrepilo pa je tudi obveščanje notranje javnosti preko internega spletnega omrežja (Vlada Republike Slovenije 2011, 9 in 11).

MNZ je leta 2010 sprejelo Strategijo sodelovanja MNZ v MCM 2010 – 2015, ki je skladna z interesi RS in s Strategijo. Strategija sodelovanja MNZ v MCM 2010–2015 podrobneje opredeljuje aktivnosti in sodelovanje MNZ v MCM in navaja navodila o ukrepih MNZ v primeru izrednih dogodkov v MCM ter mednarodnih organizacijah. MNZ je v sodelovanju z MZZ, v luči kandidature RS za nestalno članico VS OZN, začelo v letu 2010 pripravljati vse potrebno za napotitev slovenskih policistov v eno od civilnih misij OZN. V sklopu Centra za evropsko prihodnost je MNZ skupaj z MO in MZZ sodelovalo v projektu Prvi pilotni projekt usposabljanja za uslužbenke slovenske javne uprave za sodelovanje v MCM (Vlada Republike Slovenije 2011, 10).

V Državnem zboru RS so predvsem v Odboru za obrambo in Odboru za zunanjo politiko, skupaj z najvišjimi predstavniki ministrstev, potekale intenzivne razprave o politiki sodelovanja RS v MOM. V delegacijo ministrstva za obisk kontingenta SV v Afganistanu sta bila zato vključena tudi člana Odbora za obrambo. Odbor za zunanjo politiko je Vladi RS predlagal pripravo strategije in časovnice odhoda SV iz Afganistana, Državnemu zboru RS

pa, da opravi razpravo o vlogi RS v Afganistanu. Vlada RS je po načelu celovitega pristopa skupaj z MZZ in MO pripravila Strategijo delovanja RS v prizadevanjih mednarodne skupnosti za stabilizacijo Islamske republike Afganistan, ki zajema tako varnostno kot tudi politično in razvojno dimenzijo sodelovanja (Vlada Republike Slovenije 2011, 10).

Za uresničevanje Strategije je MZZ povečalo tudi svoje komuniciranje z javnostmi v različnih aspektih in z različnimi komunikacijskimi orodij. Ob presečnih dogodkih je bila javnost seznanjena s sprotnimi izjavami ministra ali ministrstva kot takega, tako na spletnih straneh ministrstva kot preko medijev. Komunikacijske dejavnosti so bile dopolnjene z obiskom ministra slovenskih enot v Afganistanu, o čemer se je ažurno obveščalo slovensko javnost. Svojo komunikacijsko dejavnost pa je MZZ povečalo tudi z obsežnimi prispevki v slovenskih časopisih, odgovori na novinarska vprašanja, z ažurnim obveščanjem tuje javnosti in udeležbo predstavnikov ministrstva v pogovornih oddajah o MOM in sodelovanju RS. MZZ je slovensko javnost poskušalo čim bolj obveščati tudi o dogovorih, sklenjenih v Natu in EU ter o obiskih slovenskih visokih predstavnikov v tujini (Vlada Republike Slovenije 2011, 11).

Vlada RS v Poročilu izpostavi pomanjkljivosti, ki se kljub sprejeti Strategiji še vedno pojavljajo. Navaja, da se kaže potreba po izboljšanju načrtovanja na podlagi celovite ocene političnih, varnostnih, humanitarnih in drugih interesov ter zmožnosti, po boljšemu zagotavljanju vsebinske podpore pri pripravi nacionalnih stališč in predlogov, po pospešitvi odločanja o konkretnih MOM, po izboljšanju naporov javne diplomacije, celovitem medresorskem pristopu in usklajenosti in potreba po še bolj pogostem in poglobljenem seznanjanju javnosti o MOM (Vlada Republike Slovenije 2011, 12).

Zaradi neposredne bližine je temeljni interes RS zagotavljanje varnosti in stabilnosti na Kosovu, saj je neposredno povezano z varnostjo in razvojem celotne regije. RS je v letu 2010 v operacijo KFOR poslala največ pripadnikov SV, ki so spremljali varnostno situacijo, preprečevali izbruhe nasilja, varovali etnična območja in verske objekte, zagotavljali vojaško podporo pri vzpostavljanju Kosovskih varnostnih sil in pri izvedbi varnostnih reform ter zagotavljali podporo misiji UNMIK in misiji EU za vladavino prava na Kosovu (v nadaljevanju EULEX). S tem, da je SV predstavljala 3,5 % mednarodnih sil v operaciji, si je zagotovila možnost večjega vpliva na odločanje v operaciji in sodelovanja s častniki na bolj pomembnih položajih, vse to pa je pozitivno prispevalo na transformacijski učinek enot SV. V operaciji KFOR je RS leta 2010 sodelovala tudi s CFS, ki je na Ministrstvu za Kosovske

varnostne sile bil odgovoren za komunikacijsko-informacijske sisteme. SV je aktivno sodelovala tudi na področju civilno-vojaškega sodelovanja in si tako s pomočjo lokalnih projektov pridobila globlje zaupanje, tako lokalnega prebivalstva kot tudi sil KFOR in posledično mednarodne skupnosti. Za izpolnjevanje načela celovitega pristopa je RS, za potrebe civilne zaščite Kosova, donirala Kosovskim gasilcem gasilsko vozilo, opremo in usposabljanje ter vlagala v različne projekte preko mednarodnega razvojnega sodelovanja (projekt medvrstniškega nasilja in podpore mladim v stiski) (Vlada Republike Slovenije 2011, 14–15).

V okviru misije EULEX je RS v letu 2010 sodelovala s 15 slovenskimi policisti. Ti so delovali v policijsko izvršilnem oddelku misije v specialni enoti, enoti za varovanje oseb, kriminalistično obveščevalni enoti in enoti za preiskovanje organizirane kriminalitete. Naloge so opravljali na območju Prištine in Mitrovice. Zaradi odgovornega in strokovnega dela, znanja srbskega jezika in zaupanja lokalne kosovske policije, so slovenski policisti zelo zaželen kader na Kosovu (Vlada Republike Slovenije 2011, 15–16).

7.2 Poročilo Vlade RS za leto 2011

V letu 2011 so za RS bili ključnega pomena, iz varnostnega in političnega vidika, stabilnost Zahodnega Balkana in Afganistana, arabska pomlad, terorizem, širjenje orožij za množično uničenje, kršenje človekovih pravic ter drugi destabilizacijski dejavniki, ki so poleg gospodarske krize znatno vplivali na varnost in blaginjo RS, njenih zaveznic in partnerjev. V takšnih razmerah se pokaže nujnost dopolnjevanja razvojne razsežnosti mednarodnega sodelovanja z delovanjem v MOM. EU je v letu 2011 ustanovila Evropsko službo za zunanje delovanje, ki krepi vlogo EU kot globalnega akterja, tudi pri kriznem upravljanju. NATO pa je z novim strateškim konceptom dopolnil okvir aktivnosti zavezništva. Za mednarodno skupnost je vse bolj pomembna Azija, ki z gospodarsko rastjo krepi svojo vojaško in politično moč, kar lahko vodi do zaostritve razmer na azijskih konfliktnih žariščih in neposredno vpliva na varnost vsega sveta. Za RS pa sta bolj pereča nestabilnost in zaostrovanje razmer na Zahodnem Balkanu in arabska pomlad. Nerešena politična in varnostna vprašanja kažejo na potrebo po nadaljnjem razvoju demokratičnih procesov, pravne države in gospodarskega sodelovanja s strani mednarodne skupnosti za stabilizacijo razmer v Sredozemlju in na Bližnjem vzhodu. Gospodarske razmere v Evropi negativno vplivajo na sposobnost odzivanja držav na sodelovanje v MOM, kljub temu pa RS velikega krčenja sodelovanja v MOM ne

predvideva. Svoje zunanjepolitične in varnostne strateške interese bo RS uresničevala s sodelovanjem v MOM predvsem na Zahodnem Balkanu in v Afganistanu. Več pozornosti pa bo namenila tudi arabski pomladi in drugim dogajanjem v Severni Afriki, Bližnjem vzhodu in Sredozemlju (Vlada Republike Slovenije 2012, 4–6).

MZZ je v sklopu kandidature za nestalno članico VS OZN aktivno sodelovalo na številnih mednarodnih konferencah in si s tem, kljub neizvolitvi, pridobilo številne informacije o možnostih krepitve gospodarstva s tretjimi državami, katerih nam primanjkuje zaradi odsotnosti slovenskih pripadnikov v Afriki. MZZ je aktivno sodelovalo z MO in MNZ pri pripravi Poročil in operativnih stališč o postopkih odločanja, razpravi o MOM ter o vsebinskem razvoju kriznega upravljanja EU, Nata in OVSE, saj je sodelovalo na številnih mednarodnih razpravah o MOM, še posebej tistih, ki so se nanašale na Zahodni Balkan, Bližnji vzhod in na varnostno in obrambno politiko EU. MZZ je tudi aktivno sodelovalo na razpravah o položaju človekovih pravic v državah arabske pomladi in na razpravi VS OZN o otrocih v oboroženih spopadih. MZZ je povečalo svoje stike z javnostjo in medije aktivno obveščalo o presečnih dogodkih v zvezi z MOM. Poudarek je bil namenjen zlasti delovanju v Afganistanu, kjer se mednarodna skupnost nagiba k oblikovanju nevojaških dejavnosti za ohranjanje nadaljnje stabilnosti Afganistana (Vlada Republike Slovenije 2012, 6–8 in 11).

RS je bila v letu 2011 zelo aktivna na področju razvojnega sodelovanja, s katerim je pripomogla k mednarodnemu miru in varnosti. Del razvojne pomoči je donirala na območja, kjer delujejo pripadniki SV in Slovenske policije ter si s tem prizadevala za krepitev sinergije med varnostnimi, političnimi, humanitarnimi in razvojnimi dejavnostmi, saj jo k temu zavezuje Strategija. Razvojno pomoč je pretežno namenjala za protiminsko delovanje in pomoč otrokom v pokonfliktnih situacijah na Zahodnem Balkanu (Kosovo, Makedonija in Bosna in Hercegovina), Gazi, Egiptu in Libiji, skupaj približno milijon evrov (Vlada Republike Slovenije 2012, 8–9).

MO je nadaljevalo s krepitvijo notranjega in medresorskega posvetovanja ter usklajevanja, s sodelovanjem z MZZ preko delovnih procesov in dogodkov v zvezi z MOM ter z aktivnim obveščanjem Državnega zbora RS, Kabineta predsednika Vlade RS in Urada predsednika RS glede politike MOM ter ključnih dogodkov na tem področju. Usmerjevalna skupina za MOM je redno spremljala dogajanje in obravnavala problematiko v zvezi z nalogami ministrstva na področju MOM. Konec leta je ministrstvo tudi izdalo Usmeritve ministrice za obrambo za

načrtovanje sodelovanja v MOM v obdobju 2012-2013. MO je svojo javno diplomacijo o sodelovanju v MOM in o visokih srečanjih Nata in EU krepilo s članki v časopisih in v strokovnih publikacijah, obveščanjem preko internega spletnega omrežja, udeležbo v radijskih in televizijskih oddajah, s tiskovnimi konferencami in rednim odgovarjanjem na novinarska vprašanja. Medije so odpeljali tudi na obisk kontingentov SV v Afganistanu, Libanonu in na Kosovu. Septembra pa je skupaj z MZZ in MNZ na novinarski konferenci v vojašnici Franca Rozmana – Staneta predstavila Poročilo za leto 2010 (Vlada Republike Slovenije 2012, 9–11).

MNZ v sklopu članstva v mednarodnih organizacijah, kot so EU, OVSE in OZN, aktivno sodeluje v MCM z namenom ponovne vzpostavitve profesionalne lokalne policije na kriznih območjih, ki bo služila skupnosti, spoštovala človekove pravice in uveljavljala zakone. Saj je ključni cilj nemotenega delovanja družbe prav javna varnost. MNZ je javnost o sodelovanju v MOM obveščalo preko člankov na svoji spletni strani, v strokovnih revijah, reviji Varnost, s sodelovanjem na radijskih in televizijskih oddajah ter s prirejanjem tiskovnih konferenc. Medijsko pa je bil tudi obarvan odhod na obisk pripadnikom SV na Kosovu (Vlada Republike Slovenije 2012, 10–12).

Razprava o sodelovanju v MOM je v Državnem zboru RS potekala predvsem v Odboru za obrambo in tudi v Odboru za zunanjo politiko, kjer so dosledno skrbeli za izmenjavo informacij. Vlada je jeseni 2011 Državnemu zboru RS predstavila Poročilo za leto 2010 in Odbor za zunanjo politiko seznanila s Strategijo delovanja RS v prizadevanjih mednarodne skupnosti za stabilizacijo Islamske republike Afganistan, ki jo je oblikovala skupaj z MO in MZZ in vključuje politične, varnostne in razvojne razsežnosti sodelovanja RS v Afganistanu (Vlada Republike Slovenije 2012, 11).

Za izboljšanje medresorskega sodelovanja in odzivnosti bi bilo smiselno oblikovati stalno medresorsko skupino, sestavljeno iz visokih predstavnikov MZZ, MNZ in MO, ki bi vplivala na odzivnost, preglednost, usklajeno in ciljno usmerjeno delovanje. Nadaljevati bi bilo potrebno prizadevanja za boljšo komunikacijo z javnostjo ter krepitev javne diplomacije. Zaradi gospodarske krize bi bilo potrebno sistematično in pretehtano pristopiti k sodelovanju v MOM, k razvoju celovitega nabora zmogljivosti ter k hitrejšemu in prožnejšemu odzivanju. Velik izziv za RS ostaja celovit pristop, še posebej s koordinacijo delovanja na terenu. Veliko

pa bi bilo potrebno dodelati še na področju civilnih zmogljivosti, sploh na deficitarnih področjih (Vlada Republike Slovenije 2012, 12).

Zahodni Balkan je eno prednostnih območij slovenske zunanje politike, saj velja kot mogoč dejavnik nestabilnosti. RS znotraj mednarodnih forumov aktivno sodeluje v razpravah o Zahodnem Balkanu, aktivna pa je tudi na terenu, ne le preko politične in gospodarske prisotnosti ampak tudi preko pripadnikov, ki jih pošilja v vojaške in civilne misije ter tako prispeva k zagotavljanju stabilnosti in varnosti regije. Za poglobitev svojega delovanja pa je v letu 2010 začela organizirati Proces z Brda. Boj proti organiziranemu kriminalu, korupciji, revščini in brezposelnosti so glavni izzivi večine držav Zahodnega Balkana, zato je nadaljnja prisotnost mednarodne skupnosti, še posebej na Kosovu in v Bosni in Hercegovini, nujna za razvoj ustreznih političnih in gospodarskih reform (Vlada Republike Slovenije 2012, 13).

V letu 2011 se je Kosovo srečevalo s slabim gospodarskim in socialnim položajem ter z nemiri in napetostimi na severnem delu, oblikovalo pa je novo kosovsko skupščino in vladne institucije. Sile KFOR so z marcem 2011 prešle v drugo fazo, ki je vključevala manj pripadnikov, okoli 5700. Konec julija 2011 so se zgodili nemiri na severu Kosova zaradi uveljavitve trgovinskega embarga na srbsko blago s strani kosovske policije, posredovati je moral KFOR, ki je zato aktiviral bataljon operativne rezerve. RS je v letu 2011 v sile KFOR prispevala okoli 320 pripadnikov SV, ki so poleg varnostnih nalog opravljali tudi stike s civilnim prebivalstvom, lokalnimi oblastmi, nevladnimi in vladnimi organizacijami, mediji in mednarodnimi akterji, ter s tem veliko doprinesli k izboljšanju civilno-vojaškega sodelovanja. Ob pojavu nemirov na severu Kosova je bil del pripadnikov SV premeščen na sever države, kjer je prevzel varovanje dveh najpomembnejših mostov čez reko Ibar. SV je tudi v letu 2011 v sklopu NATO skupine za usposabljanje in Sektorja za obrambno-varnostne reforme izvajala naloge načrtovanja in usposabljanja kosovskih varnostnih sil. V sklopu misije KFOR sta na Ministrstvu za kosovske varnostne sile delovala dva CFS, eden za področje komunikacijsko-informacijskih sistemov in drugi kot svetovalec za obrambno politiko in načrtovanje. RS pa je na Kosovu delovala tudi z razvojno pomočjo in tako prispevala k izpolnjevanju celovitega pristopa in izboljševanju civilno-vojaških odnosov (Vlada Republike Slovenije 2012, 14–16).

RS je s 23 policisti sodelovala v misiji EULEX na Kosovu. Slovenski policisti so zasedali delovna mesta svetovalcev za kriminal, mejo in splošne policijske naloge na območju Prištine in Mitrovice. V misiji EULEX je sodelovala tudi s predstavnikom Carinske uprave RS, ki je

svoje delo upravljal v carinski mobilni ekipi in na mejnih prehodih s Srbijo. Predstavnik je sodeloval tudi z drugimi organi misije EULEX, pri zagotavljanju nadzora pretoka blaga, plačila dajatev, preprečevanju tihotapljenja in vzpostavljanju kosovskih institucij (Vlada Republike Slovenije 2012, 16).

7.3 Poročilo Vlade RS za leto 2012

Razmere na Zahodnem Balkanu, v Sredozemlju, Afganistanu in Vzhodni Evropi so politična in varnostna prioriteta RS, saj destabilizacija teh območij vpliva na varnost in blaginjo RS. MOM kljub gospodarski krizi ostajajo temeljni vir zagotavljanja mednarodne varnosti in miru in so kot takšne pomemben del celovitega pristopa mednarodne skupnosti k stabilizaciji razmer. RS poleg diplomatskih, gospodarskih in drugih sredstev za zagotavljanje varnosti, sodeluje tudi v MOM. Čeprav prednostna območja RS ostajajo enaka, pa zaradi novo nastalih razmer več pozornosti namenja Sredozemlju, še posebej Severni Afriki, Sahelu in Bližnjemu vzhodu. Kljub varčevalnim ukrepom zaradi gospodarske krize bo RS z nadaljnjo krepitvijo medresorskega sodelovanja in prerazporejanjem zmogljivosti skušala ohraniti enako stopnjo sodelovanja v MOM. Ena od možnosti za cenejše delovanje in doseganje sinergije je vzpostavitev medresorske skupine, ki bi celostno obravnavala vprašanja o sodelovanju v MOM in bi tako prispevala k hitrejšemu usklajevanju pristojnih ministrstev. Glede zagotavljanja boljših civilnih zmogljivosti pa RS predvideva spremembo zakonodaje, ki bi razširila nabor civilnih strokovnjakov. Za RS ostajajo ključnega pomena sodelovanje v mednarodnih organizacijah in v MOM, saj ji to omogoča uresničevanje zunanjepolitičnih, gospodarskih in varnostnih interesov na Zahodnem Balkanu, v Sredozemlju in Afganistanu (Vlada Republike Slovenije 2013, 3–5).

MZZ nadaljuje svoje sodelovanje z MO in MZZ pri pripravi političnih in operativnih stališč o postopkih odločanja, razpravi o MOM ter vsebinskem razvoju kriznega upravljanja znotraj EU, OZN, NATO in OVSE. RS je tudi v letu 2012 aktivno sodelovala v razpravah v OZN, imela nastope v VS in Generalni skupščini ter se udeleževala zasedanj komisij OZN. Za krepitev pomena človekovih pravic je aktivno sodelovala v razpravah EU in OVSE o človekovih pravicah in tako delila izkušnje z drugimi sodelujočimi državami. RS se zavzema za celovit pristop k tej tematiki, saj so človekove pravice tesno povezane z razvojnim sodelovanjem in varnostno politiko. V OZN je tudi vnovič kandidirala za članico Sveta OZN za človekove pravice v obdobju 2016–2018. RS je bila dejavna tudi na področju volitev in

demokracije, kjer je prek OVSE nadzorovala volitve, demokratizacijo in krepitev pravne države v Rusiji, Belorusiji in Gruziji. RS je za krepitev miru in varnosti nadaljevala z mednarodnim razvojnim sodelovanjem s ciljem pospeševanja demokratizacije, razvoja človekovih pravic, zagotavljanja blaginje in za doseg gospodarskega razvoja držav v razvoju. Tudi v letu 2012 je največ razvojne pomoči usmerila v izboljšanje razmer na Zahodnem Balkanu, del pa jo je namenila za države v katerih pripadniki SV, Slovenske policije in CFS sodelujejo v MOM (npr. Afganistan) in za države s katerimi RS sodeluje dvostransko. Veliko pozornosti je bilo pri donacijah namenjeno usklajevanju med varnostno, razvojno, humanitarno, migracijsko in drugimi politikami (Vlada Republike Slovenije 2013, 5–7).

MO je delovalo v skladu z določili Strategije in je zato nadaljevalo medresorsko usklajevanje in sodelovanje. Interni mehanizem, Usklajevalna skupina za MOM, je redno obravnaval aktualno problematiko iz področja sodelovanja v MOM. Nadaljevalo je s prakso tesnega sodelovanja z MZZ in rednega obveščanja Državnega zbora RS, Kabineta predsednika Vlade RS in Urada predsednika RS. Uprava RS za zaščito in reševanje je aktivno sodelovala v mehanizmu civilne zaščite EU in je v letu 2012 reševalno pomoč poslala v Albanijo in Črno goro. MO je nadaljevalo z visoko stopnjo obveščanja javnosti, prek družabnih omrežij, člankov v časopisih in strokovnih revijah, sodelovanja v radijskih in televizijskih oddajah, novinarskih konferencah, itd.. S predstavniki medijev in Državnega zbora RS pa je tudi obiskalo pripadnike SV v Afganistanu, Bosni in Hercegovini in na Kosovem (Vlada Republike Slovenije 2013, 8–9).

MNZ bo nadaljevalo s sodelovanjem v MCM skladno z nacionalnimi interesi, sprejetimi političnimi odločitvami, ob upoštevanju zmerne geografske razpršenosti in večje specializacije civilnih mehanizmov. Prednost pri sodelovanju bodo imele operacije EU, še predvsem tiste v Jugovzhodni Evropi, Bližnjem vzhodu in Severni Afriki. MNZ je javnost o sodelovanju v MCM obveščalo preko interneta, časopisov in revij, sodelovanjem na tiskovnih konferencah ter v radijskih in televizijskih oddajah (Vlada Republike Slovenije 2013, 8–9).

V Odboru za obrambo in Odboru za zunanjo politiko je potekala intenzivna razprava o MOM. Predstavniki ministrstev so v teh razpravah redno sodelovali in se posvetovali o prihodnjih načrtih sodelovanja v MOM. Vlada RS je tudi v letu 2012 predstavila Poročilo Državnemu zboru RS ter mu v obravnavo posredovala namere o sodelovanju s SV v misiji OZN v Siriji.

V tem primeru se je dvostopenjski proces odločanja izkazal za dovolj odzivnega za potrebe hitrega in učinkovitega ukrepanja ob kriznih razmerah (Vlada Republike Slovenije 2013, 9).

Zahodni Balkan je od nekdaj glavno področje strateških interesov RS, zato je RS poleg dvostranskih dogovorov na Zahodnem Balkanu dejavna tudi v okviru mednarodnih organizacij in sodelovanja v MOM. RS si v EU prizadeva za širitveni proces na območje Zahodnega Balkana, saj bi prisotnost EU pospešila razvoj in oblikovanje reform v državah in tako omogočila stabilnost regije. Vendar pa je za vstop v EU potrebna delujoča pravna država, regionalno sodelovanje in sprava ter sodelovanje na področju gospodarskih politik. Kosovo za leto 2013 od EU pričakuje podpis Stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma, vendar ta najprej zahteva napredek v dialogu Beograd-Priština. Na Kosovu stabilnost še vedno rušijo medetnični spori na severu Kosova, korupcija, organiziran kriminal in slabe gospodarske razmere. KFOR predstavlja temelj zagotavljanja primernih okoliščin za izvajanje dialoga Beograd-Priština v okviru EU. Situacija na severu Kosova se je v letu 2012 postopno umirila, na kar so z medsebojnim sodelovanjem vplivali KFOR, EULEX, Kosovske varnostne sile in lokalna skupnost. KFOR je za nekaj časa na ozemlju Kosova obdržal operativno rezervo za doseganje hitrega odziva. Slovenija je tudi v letu 2012 glavni pripadnikov SV v MOM usmerila v sile KFOR, v katere je bilo vključenih več kot 300 pripadnikov različnih enot SV in organizacijskih enot MO. Slovenski kontingent je poleg običajnih nalog opravljal tudi svetovanje in podporo pri razvoju kosovskih varnostnih sil ter izvedbi obrambno-varnostnih reform, štabne dolžnosti v poveljstvu sil KFOR v Prištini, v poveljstvu skupin za povezavo in nadzor Sever in v poveljstvu večnacionalne bojne skupine Zahod. Na ministrstvu za kosovske varnostne sile je CFS nadaljeval svoje delo na področju obrambne politike in načrtovanja, maja 2012 pa je častnik SV prevzel mesto svetovalca za operacije in usposabljanje. Tudi v letu 2012 je za doseg celovitega pristopa, RS imela v misiji EULEX 23 policistov, Kosovu namenila del mednarodnega razvojnega sodelovanja in sooblikovala projekte civilno-vojaškega sodelovanja, ki so še dodatno okrepili zaupanje lokalnega prebivalstva do pripadnikov SV in slovenske policije na Kosovu. V začetku septembra 2012 je brigadir SV prevzel položaj namestnika poveljnika sil KFOR v poveljniški strukturi Natovih sil na Kosovu. Dodelitev te naloge je dokaz, da je RS enakovredna in zanesljiva partnerica v MOM ter je hkrati dokaz o profesionalnosti, usposobljenosti in učinkovitosti celotne SV. S prevzemom tako odgovornih nalog si RS še dodatno krepi svoj ugled in položaj v mednarodni skupnosti (Vlada Republike Slovenije 2013, 10–13).

7.4 Poročilo Vlade RS za leto 2013

Za varnost, stabilnost in interese RS so še vedno ključnega pomena razmere na Zahodnem Balkanu, širšem Sredozemlju (vključno z Bližnjim vzhodom in Sahelom), v Afganistanu in slabšanje razmer v Afriki (Mali, Srednjeafriška republika, Južni Sudan in Somalija). S pojavom ukrajinske krize pa se je nestabilnost pojavila tudi v centru evro-atlantskega območja, kar bo dolgoročno vplivalo na politične in gospodarske odnose, stabilnost, varnost in geopolitična razmerja celotne mednarodne skupnosti. Poleg drugih destabilizacijskih dejavnikov je prav možnost oboroženega spopada v Ukrajini pod vprašaj postavila temeljna politična in varnostna izhodišča. Konstantno pojavljanje političnih in gospodarskih nestabilnosti ter konfliktnih žarišč vse bolj nakazujejo na potrebo po nadaljevanju in krepitvi multilateralnega sodelovanja z razvojem različnih zmogljivosti in instrumentov. Pomembna pa je tudi krepitev zmogljivosti regionalnih akterjev, kot je npr. Afriška Unija. Kompleksnost kriznih razmer zahteva dodaten razvoj celovitega nabora mehanizmov tako pri preprečevanju konfliktov, kot pri obvladovanju konfliktov in pokonfliktu obnovi. Poleg tega pa je potrebno za trajni izid delovati po načelu celovitega pristopa in sinergij, z vlaganjem v razvojno sodelovanje, gospodarstvo, pravno državo, demokratizacijo in človekove pravice, to RS v mednarodnih forumih neprestano zagovarja in poudarja (Vlada Republike Slovenije 2014, 3).

Ne glede na razvoj dogodkov v mednarodni skupnosti, bo Zahodni Balkan ostal prednostno območje delovanja RS. Primerno bi bilo ohraniti tudi sodelovanje v Afganistanu po letu 2014 in tako kapitalizirati dosedanje vložke in opredeliti našo udeležbo v prizadevanjih mednarodne skupnosti. RS bi morala glede na svoje interese in cilje biti pripravljena sodelovati tudi v drugih misijah EU, NATO, OVSE in OZN, saj ima to velik pomen za ohranjanje mednarodne verodostojnosti. Iz tega vidika bi morala nadaljevati sodelovanje v prizadevanjih mednarodne skupnosti v Ukrajini. Ker so MOM pomemben instrument zunanje in varnostne politike, bi bilo potrebno, ob zmanjševanju finančnih sredstev za to področje, nadgraditi formalni okvir, postopke in prakse ter tako ohraniti verodostojno, vidno in dejavno vlogo RS v mednarodni skupnosti. Po petih letih od oblikovanja Strategije se zdi primerno narediti celovito analizo, na podlagi katere bi se oblikovali predlogi izboljšav in dopolnitev. Okrepiti bi bilo potrebno medresorsko sodelovanje, v prakso pripeljati celovit pristop, omogočiti širši nabor zmogljivosti, predvsem iz civilnega področja, omogočiti večjo fleksibilnost uporabe razvojne pomoči in gospodarske diplomacije, zagotoviti večjo strateško

glibljivost, itd.. Pri celoviti analizi bi bilo smiselno upoštevati izkušnje, dobre prakse in odločitve povezane s sodelovanjem RS v Afganistanu (Vlada Republike Slovenije 2014, 3–4).

MZZ je tudi v letu 2013 sodelovalo s MO in MNZ pri pripravi stališč in razprav o MOM ter pri vsebinskem razvoju kriznega upravljanja v okviru OZN, EU, NATO in OVSE. V OZN je RS aktivno sodelovala v številnih razpravah, tako VS OZN kot tudi Generalne skupščine in njenih odborov, predvsem na področju preventivne diplomacije, človekovih pravic (še posebej žensk in otrok) in pri pobudi uveljavitve odgovornost zaščititi (R2P). Potrebno bi bilo razmisliti o povečanju sodelovanja policistov v MCM, še posebej v okviru OZN, kjer RS s policisti še ne sodeluje, in OVSE, saj bi veliko prispevali k vzpostavljanju demokracije, vladavine prava in človekovih pravic (Vlada Republike Slovenije 2014, 5).

MO je tudi v letu 2013 nadaljevalo z aktivnim sodelovanjem v MOM ob upoštevanju temeljnih državnih interesov, virov in zmogljivosti, obveznosti prevzetih s članstvom RS v mednarodnih organizacijah ter nepredvidljive dinamike mednarodnega okolja. Na formalnoprocesni ravni se je preoblikoval tudi obrambni resor za lažje uresničevanje Strategije. Januarja 2013 je MO oblikovalo dvoletne Usmeritve za načrtovanje sodelovanja v MOM, ki služi kot interni usmerjevalno-načrtovalni dokument ministrstva. V njem so opredeljena prednostna območja sodelovanja civilnih in vojaških obrambnih zmogljivosti, obseg in dejavnosti sodelovanja, finančni okvir, ukrepi za krepitev celostnega pristopa in usmerjevalne določbe za sodelovanje v mednarodnih reševanih intervencijah. Za dopolnjevanje usmeritev je zadolžena Usklajevalna skupina MO za MOM, ki tudi aktivno spremlja dogajanje v MOM. V oktobru 2013 je MO sprejelo nov Pravilnik o načrtovanju in izvedbi sodelovanja v MOM, ki vključuje naloge in pristojnosti organov znotaj MO za področje MOM. MO je z MZZ v letu 2013 za Vlado RS pripravilo več predlogov vladnih sklepov o sodelovanju RS v MOM. Uresničevanje Strategije je potekalo tudi z oblikovanjem t.i. trojk, ki so skrbele za redno medresorsko usklajevanje in posvetovanje tako na delovni kot tudi na ravni generalnih direktorjev in ministrov. Za ohranitev visoke javne diplomacije je MO komuniciralo z javnostjo prek odgovarjanja na novinarska vprašanja, sodelovanja v radijskih in televizijskih oddajah, objavljanja člankov in fotografij v časopisih, revijah in na spletnih straneh, organiziranja tiskovnih konferenc ter z vključenostjo medijev v delegacije, ki so obiskale slovenske vojake v Libanonu, Bosni in Hercegovini in na Kosovu (Vlada Republike Slovenije 2014, 7).

MNZ sodeluje in bo tudi v prihodnje sodeloval v MCM skladno s političnimi odločitvami in usmeritvami sprejetimi na najvišji ravni RS, predvsem na prednostnih območjih RS in predvsem pod okriljem EU. Cilj sodelovanja je vzpostaviti delujočo in učinkovito lokalno policijo, ki bo nadzorovala spoštovanje človekovih pravic in zakonov (Vlada Republike Slovenije 2014, 7).

Tudi v letu 2013 je RS nadaljevala z mednarodnim razvojnim sodelovanjem predvsem na naslednjih področjih: krepitev demokracije, pravne države, človekovih pravic, pravic otrok in žensk, pospeševanje gospodarskega razvoja, pospeševanje odstranjevanja min, zagotavljanje enakih možnosti, pomoč otrokom v pokonfliktnih razmerah, krepitev civilno-vojaškega sodelovanja, itd.. Delovala je predvsem na območju Zahodnega Balkana ter na območjih kjer v MOM sodelujejo pripadniki SV, policije in CFS in na drugih območjih kjer je prisotna RS. Razvojna pomoč je eden od gradnikov celostnega pristopa, saj gre za usklajevanje sinergije med varnostnimi, razvojnimi, humanitarnimi in drugimi politikami (Vlada Republike Slovenije 2014, 8–9).

V Državnem zboru RS je potekala intenzivna razprava o sodelovanju RS v MOM, predvsem v Odboru za obrambo in Odboru za zunanjo politiko. Vlada RS je tudi v letu 2013 predstavila svoje Poročilo za leto 2012 in Državni zbor RS seznanila o nameri sodelovanja v misiji EU za usposabljanje oboroženih sil Malija (v nadaljevanju EUTM Mali) in Italijanski operaciji *Mare Nostrum* ter o predlogu prenehanja sodelovanja v Operaciji Atalanta pomorskih sil EU. Dvostopenjski postopek odločanja o sodelovanju RS v MOM se je ponovno izkazal za primerne in odzivnega za hitro in učinkovito ukrepanje v kriznih situacijah. Za zagotavljanje transparentnosti pa je Državni zbor RS bil seznanjen tudi z Nato razpravo o nadaljnjih načrtih sodelovanja v Afganistanu (Vlada Republike Slovenije 2014, 10).

RS na Zahodnem Balkanu krepi svoje dvostransko sodelovanje, sodelovanje v MOM in razvojno sodelovanje. V EU se zavzema za verodostojno širitveno politiko, ki bo gradila dobrososedske odnose in regionalno sodelovanje. Največ pripadnikov SV RS napoti na Kosovo v operacijo KFOR, kamor je bil napoten tudi 1 CFS. V letu 2013 so bile razmere na Kosovu razmeroma stabilne, k temu je veliko prispeval dialog Beograd-Priština, kjer sta Kosovo in Srbija sklenila dogovor o normalizaciji odnosov in izvedbeni načrt. V operaciji KFOR je v letu 2013 sodelovalo več kot 300 pripadnikov SV, ki so opravljali naloge varovanja, nadzora, transporta in svetovalne naloge v podporo razvoju kosovskih varnostnih

sil. CFS pa je na ministrstvu za kosovske varnostne sile opravljal delo svetovalca za proračun in finance. Pripadniki SV na Kosovu so tudi v letu 2013 veliko pozornosti namenjali civilno-vojaškemu sodelovanju in si tako še dodatno utrdili zaupanje lokalnega prebivalstva. 30. septembra 2013 je brigadir SV končal z opravljanjem dolžnosti namestnika poveljnika KFOR. Z opravljanjem takšnih nalog pripadnikov SV se je v mednarodni skupnosti dvignil ugled RS in SV, ki jo mednarodni partnerji dojemajo kot visoko profesionalno, dobro usposobljeno in nevtrarno. V letu 2013 pa je RS pomagala pri izvedbi in pripravi obiska delegacije Severnoatlantskega sveta na Kosovu, pri čemer je MO omogočilo prevoz z letalom in pomagalo pri pripravi informativno-promocijskega gradiva za člane delegacije. RS se je znova izkazala za verodostojno in zanesljivo zaveznico. V letu 2013 je RS v misiji EULEX sodelovala z 21 policisti, ki so opravljali naloge v specialni enoti, kriminalistično-obveščevalni enoti, enoti za preiskovanje vojnih zločinov in enoti za obdelavo informacij (Vlada Republike Slovenije 2014, 13–15).

7.5 Ugotovitve

Skozi analizo Poročil lahko ugotovimo, da se v RS srečujemo s pomanjkanjem medresorske usklajenosti, koordinacije in sodelovanja, s pomankanjem obveščanja javnosti o namenih in ciljih sodelovanja v MOM, s pomankanjem ustreznega civilnega kadra, ki bi izpolnjeval pogoje zahtevnih mirovniških operacij, s problemom uresničevanja celovitega pristopa v praksi, s problemom premajhne fleksibilnosti uporabe razvojne pomoči in s krčenjem financ za področje MOM. Po mnenju pristojnih ministrstev in Vlade RS pa dobro funkcionira dvostopenjski postopek odločanja o sodelovanju RS v MOM, saj omogoča hitro in učinkovito ukrepanje ob pojavu kriznih situacij. V zadnjem Poročilu Vlada RS predlaga celovito analizo, s katero bi se dopolnila in izboljšala Strategija ter predlaga ustanovitev medresorske skupine, ki bi skrbela za usklajeno delovanje resorjev in pretok informacij.

V Poročilih je dobro razvidno, da je vojaško prednostno območje Zahodni Balkan, saj ima tam RS največ svojih pripadnikov iz različnih področij in za to območje tudi namenja največ razvojne pomoči, vendar pa je politično prednostno območje Afganistan in Severna Afrika, saj v Državnem zboru RS večino časa razpravljajo o sodelovanju v Afganistanu tudi po koncu misije ISAF, pa tudi v mednarodnih forumih se udeležuje razprav o prihodnosti Afganistana, v OZN pa na temo Afrike, kjer si tudi RS zelo prizadeva za ustanovitev svojega predstavništva, saj se v VS OZN 80 % vprašanj namenja Afriki.

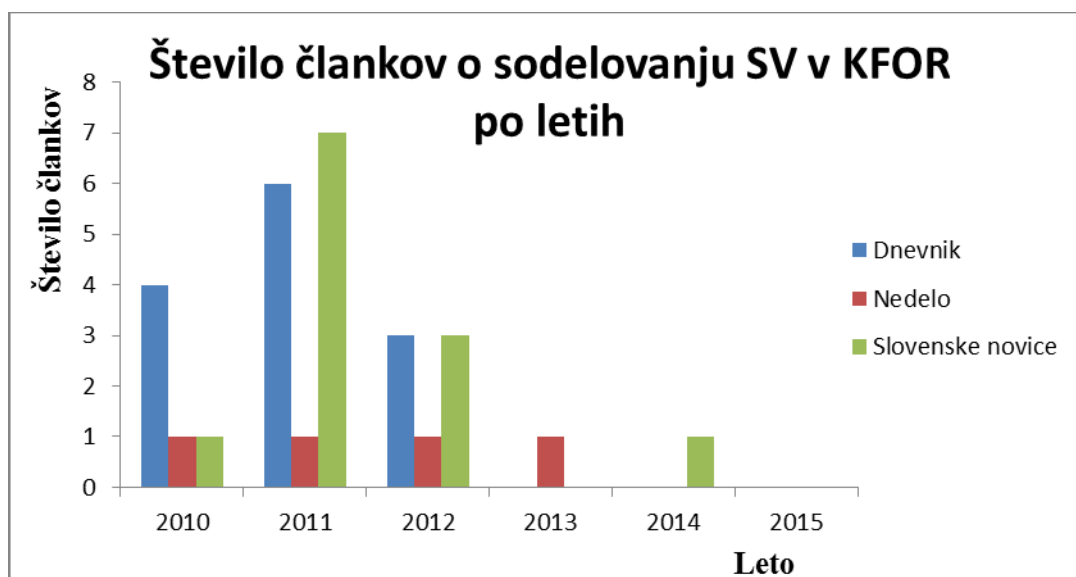
Na Zahodnem Balkanu je dobro razvit celovit pristop, saj je na Kosovu RS prisotna s pripadniki SV v misij KFOR, s pripadniki slovenske policije v misiji EULEX, s CFS, ki veliko prispevajo v razvojne projekte v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja RS, in s slovenskim gospodarstvom.

8 PREGLED OBJAV V SLOVENSКИH ČASOPISIH

Za potrebe pričujoče diplomske naloge sem pregledala članke povezane s sodelovanjem RS v MOM v treh slovenskih časopisih, in sicer v Slovenskih novicah, Nedelu ter Dnevniku, za obdobje od marca 2010, ko je Strategija stopila v veljavo, do julija 2015.

Pri pregledu dveh dnevnik in enem tedenskem časopisu sem ugotovila, da ni prav veliko objav o sodelovanju RS v operaciji KFOR na Kosovu. V letu 2010 in 2011 je bilo veliko zapisano o samem dogajanju na Kosovu in o odnosih Beograd-Priština, saj so v tem času potekali dialogi pod okriljem EU, ko pa se pojavijo nova krizna žarišča pa se mediji osredotočijo na njih. Tako v letu 2011 mediji večjo pozornost namenijo dogajanjem v Libiji, v letu 2012 Siriji, konec leta 2013 Ukrajini in leta 2014 že Islamski državi.

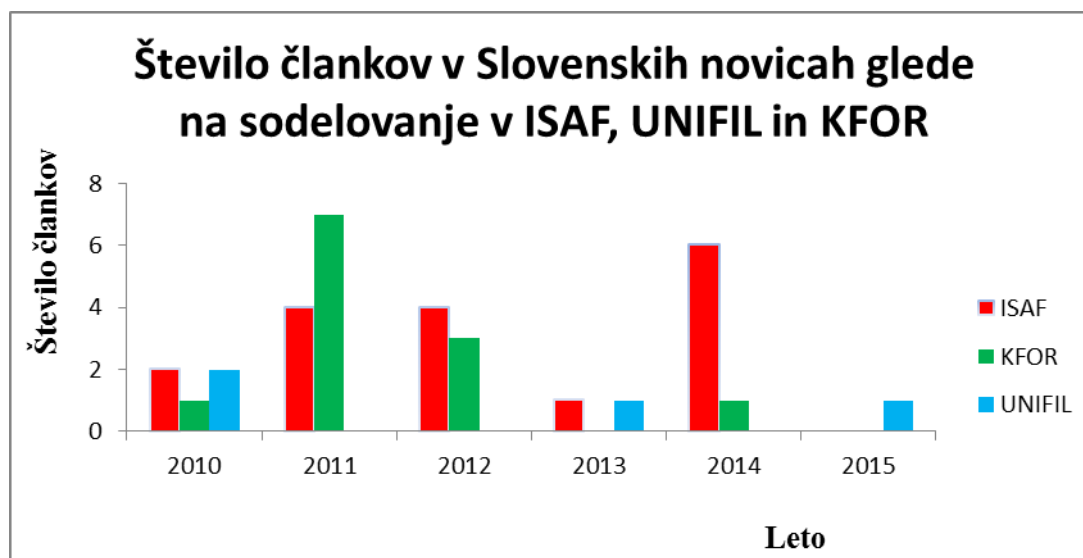
Graf 8.1: Število člankov o sodelovanju SV v KFOR po letih glede na časopise.

Kot je razvidno iz grafa 8.1, se zelo malo člankov čez celotno obravnavano obdobje pojavlja na temo sodelovanja SV v KFOR. Več objav lahko opazimo v letu 2011, ko so izbruhnili

spopadi na severu Kosova in so za stabilizacijo razmer na to območje bili premeščeni tudi slovenski vojaki. Po letu 2012 pa lahko z umiritvijo razmer na Kosovu opazimo upad števila člankov na to temo v pregledanih časopisih. Veliko več se v vseh treh časopisih pojavljajo objave o sodelovanju SV v operaciji ISAF in o nadaljnjem sodelovanju RS v Afganistanu.

Graf 8.2: Število člankov po letih v Slovenskih novicah glede na sodelovanje v ISAF, UNIFIL in KFOR.

Kot lahko razberemo iz grafa 8.2 se, prav tako kot v grafu 8.1, največ objav o sodelovanju SV v KFOR pojavi v letu 2011, kar lahko pripišemo nemiru na severu Kosova v tistem letu. Skozi vso obravnavano obdobje, pa se velikokrat pojavljajo objave o sodelovanju RS v ISAF, predvsem v letu 2014, ko sta Vlada RS in Državni zbor RS veliko razpravljala o nadaljnjem sodelovanju RS v Afganistanu in o umiku SV iz Afganistana. Čeprav se Kosovo nahaja na prednostnem območju RS (Zahodni Balkan), Vlada in Državni zbor RS veliko več razpravljata o Afganistanu. O operaciji UNIFIL v Libanonu pa je Slovenska javnost zelo malo obveščena, čeprav se tam nahaja 14 pripadnikov SV.

Kot je zapisano v Poročilih, je mogoče v vseh časopisih zaslediti objave o obiskih državnega vrha pri kontingentih SV v Libanonu, Afganistanu, Bosni in Hercegovini in na Kosovu. Javnost je bila obveščena tudi o nekaterih drugih dogodkih povezanih s sodelovanjem RS v MOM. Samo 4. 12. 2010 je mogoče zaslediti članek v Dnevniku o predstavitvi Poročila, s strani predstavnikov ministrstev za zunanje zadeve, notranje zadeve in obrambo, Odboru Državnega zbora RS za obrambo. Članek pravi, da so v razpravi v Državnem zboru RS največ

pozornosti namenili razvojni pomoči, dobremu medresorskemu sodelovanju, potrebi po povečanju nabora izvedencev različnih področij, zaradi potrebe po različnih strokovnjakih na misijah in o sodelovanju RS v Afganistanu (STA 2010, 4). V Dnevniku o sodelovanju RS v MOM med drugimi objavijo 1. 2. 2012 članek o imenovanju Samuela Žbogarja za vodjo urada EU na Kosovu, ki bo za stabilizacijo razmer na Kosovu okrepil prisotnost EU s ponudbami o sodelovanju na več področjih (Gaube 2012, 6). 25. 1. 2014 članek o obisku Generalnega sekretarja Nata Anders Fogh Rasmussen v Sloveniji. Rasmussen pohvali sodelovanje RS v operacijah KFOR in ISAF in opozori na padec odstotka BDP namenjenega za obrambo (Brstovšek 2014, 6). V Nedelu je med drugimi objavljen tudi članek, 9. 5. 2010, o prevzemu mesta v Nato poveljstvu v Skopju s strani brigadirja SV, v katerem je tudi poudarjen pomen prevzema tako odgovorne naloge za RS, saj si s tem dviga ugled in postaja polnovredna članica zavezništva, za SV pa to pomeni največje priznanje (Karba 2010, 5). 22. 4. 2012 je v Nedelu objavljen članek z naslovom »Vojsko menda še vedno potrebujemo«, ki med drugim govori tudi o smiselnosti mirovnih operacij, ta se predvsem kaže v odpiranju vrat gospodarskemu sodelovanju, ustvarjanju novih trgov in usklajevanju vojaških, gospodarskih in političnih interesov, kar je na območju Zahodnega Balkana dobro razvito, na drugih območjih sodelovanja pa zelo slabo (Zupančič 2012, 4–5). V Slovenskih novicah pa so objavljeni med drugim tudi članki o reševalnih operacijah RS v Črni gori, Albaniji, Srbiji in Bosni in Hercegovini.

Prav tako pri pregledu časopisov nisem zasledila objav o slovenskih policistih na MCM.

9 INTERVJUJI S PRIPADNIKI SV

V okviru predmeta Mirovne operacije smo skupinsko opravile štiri intervjuje s pripadniki SV, ki so sodelovali v operaciji KFOR. Sogovorniki so bili pripadniki SV z različnimi čini. Da bi dobile širši pogled na operacijo, smo se pogovarjale s častnikom, podčastnikom in dvema vojakoma, ki so sodelovali v KFOR-ju. Rdeča nit pogovora je bila vsebina Strategije ter vsebina Poročil ter ujemanje njihovih izkušenj in spoznanj iz misije z vsebino naštetih dokumentov.

Vojaki so v KFOR-ju sodelovali med leti 2006-2014. Nekateri so v operaciji sodelovali večkrat. Častnik je sodeloval tudi v operaciji ISAF v Afganistanu, kjer se je srečal s

popolnoma drugačno kulturo. Omenil je prednosti operacije KFOR, saj pripadniki SV poznajo okolje operacije, jezik in kulturo. V operaciji ISAF pa se je srečal s popolnoma drugačno kulturo, navadami, jezikom in okoljem. Pripadnik SV meni, da je velika razlika tudi v občutku, kakšna nevarnost ti preti.

Intervjuvanci so povedali, da se jim zdi, da lokalno prebivalstvo zelo pozitivno sprejema vojake SV, predvsem zaradi znanja srbskega jezika, poznavanja njihove kulture ter zavedanja o profesionalnosti SV. Povedali so, da na Kosovu poteka več programov civilno-vojaškega sodelovanja, kjer organizirajo in oblikujejo projekte, ki prispevajo k vzpostavitvi in ohranjanju dobrih odnosov s civilnim prebivalstvom. V času misije torej potekajo različne dejavnosti, kjer se gradi medsebojno zaupanje.

Med prebiranjem Poročil smo zasledile, da naj bi Natove sile SV zaupale tudi bolj odgovorne naloge. Vojak 1 je povedal, da se mu v času sodelovanja na misijah ni zdelo, da se njihove naloge preveč razlikujejo od nalog vojakov drugih držav. Vojak 2 pa je povedal, da je v času njegovega sodelovanja na misiji, pomembno nalogo opravljal brigadir SV, ki je opravljal funkcijo namestnika poveljnika KFOR, zato meni, da so opravljali pomembnejše naloge. Častnik je poudaril pomembnost prevzemanja odgovornejših nalog, saj se to v okviru zaveznitva zelo ceni in pripomore k pozitivnemu ugledu SV in RS v mednarodni skupnosti. K temu pripomore poznavanje kulture, jezika in okolja delovanja, saj zato SV dobi tudi odgovornejše naloge. Iz njegovega vidika je bil za SV najpomembnejši prevzem lastnega območja odgovornosti.

Odzivnost ter s tem usposobljenost vojakov SV se po mnenju intervjuvancev z vsako misijo povečujeta, v času misije se vojaki usposablajo na temo odzivnosti. Menijo, da so slovenski vojaki odlično pripravljeni na naloge. Vojak 1 je povedal, da je sodelovanje na MOM za SV zelo pomembno, saj s tem pridobiva na enotnosti (povezanost vojakov, trdnost enote), organiziranosti, boljšemu delovanju v stresnih situacijah, sodelovanju z drugimi vojskami (tolerantnosti), itd.. Vojak 2 pa je poudaril, da slovenski vojaki tako spoznavajo delo drugih vojska. Oba sta povedala, da je za SV smiselno sodelovati v misijah, saj s tem pridobijo pomembne izkušnje in ugled v mednarodni skupnosti. Vojak 2 je izpostavil, da se s tem odpira tudi opravljanje drugih nalog v mednarodni skupnosti, kot so dela v poveljstvih zveze NATO. Pomembno je tudi delo z drugimi vojskami, s katerimi pravijo, da sodelovanje poteka na visokem nivoju. To je zelo pomembno, saj le medsebojno sodelovanje prinese zelene

učinke. Častnik je poudaril, da je sodelovanje častnikov iz različnih držav močno pripomoglo k večji prepoznavnosti SV.

Leta 2010 je imela SV na Kosovu 370 pripadnikov, kar je pomenilo 3,5 % mednarodnih sil na operaciji. To je pomenilo možnost večjega vpliva na odločanje v operaciji, s pošiljanjem ključnih visokih častnikov v poveljstvo KFOR ter istočasno pridobivanje izkušenj, ki jih častniki potrebujejo pri svojem delu. Opravljali so tudi naloge na področju načrtovanja in usposabljanja častnikov in podčastnikov Kosovskih varnostnih sil. Zastavile smo si vprašanje, kakšne izkušnje so pripadniki SV osebno pridobili po opravljeni misiji na Kosovu. Častnik je povedal, da je pridobil veliko izkušenj delovanja v mednarodnih poveljstvih, kar mu pomaga pri rednem delu v RS, še posebej pri pripravi mednarodnih vaj. Podčastnik je povedal, da so za napredovanje in kariero ključne izkušnje, zato je bilo sodelovanje na misiji zelo pomembno. Vojak 1 je poudaril, da je pridobil izkušnje kot so večja tolerantnost, strpnost, in cenjenje stvari, ki jih imaš. Vojak 2 pa meni, da so večja samostojnost pri delu, iznajdljivost, zanašanje in zaupanje v soborca najpomembnejše izkušnje, ki jih je pridobil. Pravi, da na usposabljanjih in vajah, preden se odpraviš na misijo, spoznaš veliko ljudi in sistem, kako delujejo druge vojske.

Prispevek SV k zagotavljanju miru na Kosovu je po mnenju pripadnikov SV ustrezen. Kosovo ima veliko zaupanje v SV, zato ima po mnenju Podčastnika veliko možnosti za vzpostavitev miru. Civilno-vojaško sodelovanje ima pri tem močno vlogo. Vojak 1 pa je izpostavil zaskrbljenost nad močno zavestjo o zgodovini in nacionalnosti, zato je skeptičen o vzpostavitvi miru na dolgi rok. Vendar pa je obstoj misije zelo pomemben, saj prebivalcem zagotavlja službe in s tem boljše življenje.

Menijo, da Kosovo s prisotnostjo tujih vojsk neprestano napreduje. Stanje se je izboljšalo na nevojaškem področju – več civilnih projektov kot so obnova cest, šol, čiščenje okolice itd.. Podčastnik je povedal, da je Kosovo zaradi mednarodnih sil bolj mirno, zato je pomembno, da misija še naprej deluje.

Slovenija na območje Kosova vstopa tudi s svojim gospodarstvom. Že sedaj je veliko slovenskih podjetji prisotnih na Kosovu, po mnenju Vojaka 2, pa bi s profesionalnim odnosom ter sodelovanjem s civilnim delom lahko bilo v prihodnosti še več sodelovanja na

ekonomskem in gospodarskem področju. Častnik meni, da bi lahko z vključenostjo drugih struktur (npr. Gospodarska zbornica), bolje zastopali nacionalne interese.

Vsi intervjuvanci poudarjajo, da je zelo pomembno razumevanje s strani družine in partnerjev pri odhodu na misijo. Brez pomoči prijateljev in družine (vsakodnevni stiki s pomočjo sodobne tehnologije) bi jim bilo veliko težje preživeti na misiji.

Pri vprašanju kako mediji in javnost gledajo na sodelovanje pravijo, da slovenska javnost ni najbolj naklonjena misijam, predvsem zato, ker ne poznajo delovanja SV in pozitivnih lastnosti sodelovanja.

Sredstva za sodelovanje na MOM se iz leta v leto zmanjšujejo, kar pomeni, da se mora vojska nenehno prilagajati. Tudi brez vrhunske opreme lahko SV pripomore k misiji in opravi zadane cilje. Častnik meni, da se s tem manjša ugled SV, še bolj pa se slabša usposobljenost in sodelovanje SV z vojskami zavezništev. Podčastnik je poudaril, da je pomembno sodelovanje na misijah, saj s tem Slovenija izpolnjuje obveznosti, sprejete s članstvom v različnih mednarodnih misijah. Vojak 1 meni, da bi z zmanjševanjem financ SV lahko zapustilo še več vojakov, saj so ravno bonitete misije za mnoge glavni razlog zaposlitve v SV.

Na vprašanje ali bi se ponovno odločili za sodelovanje v kateri izmed misij so vsi izmed intervjuvancev odgovorili pritrdilno. Predvsem zaradi pomembnih izkušenj, ki jih pridobijo na misijah ter zaradi finančnih bonitet, ki jih prinašajo misije.

10 INTERVJU S PREDSTAVNIKOM MZZ

Za verifikacijo hipoteze sem opravila intervju na MZZ s predstavnikom, ki je na tem ministrstvu odgovoren za področje sodelovanja v MOM. Glavna tema pogovora je bila vsebina Strategije, vsebina Poročil ter pogled predstavnika na uresničevanje Strategije.

MZZ je koordiniral pripravo Strategije in je njen nacionalni nosilec in skrbnik. V njihovih rokah je koordinacija in priprava letnih Poročil ter zunanje sodelovanje in zastopanje RS v mednarodnih organizacijah. Predstavniki pove, da je pri oblikovanju Strategije bil temeljnega pomena medresorski razmislek, kjer so se MO, MNZ in MZZ spoznali in pričeli medresorsko

sodelovanje, kot ga poznamo danes. Zavedajo pa se, da bi po 5 letih bil potreben nov medresorski razmislek, kjer bi se pogovorili o pomanjkljivostih in izboljšavah.

Poročila se začnejo oblikovati februarja. MO in MNZ pošljeta MZZ svoj del o sodelovanju in prihodnjih načrtih, nato pa MZZ krajša, uredi in oblikuje besedilo, ki ga v odločitev pošlje Vladi RS. Julija se predvidoma predstavi Poročilo Državnemu zboru RS. Poročila so napisana bolj splošno zaradi posredovanja le teh javnosti. Predstavniki poudari, da smo z oblikovanjem Poročil enkrat letno sledili praksi večine EU in NATO držav.

S Strategijo je bil narejen velik napredek na številnih področjih, vendar pa bi bilo potrebno nekatera področja preurediti in dopolniti. Predstavniki iz MZZ je pohvalil napredek medresorskega sodelovanja na področju MOM. Z MO je sodelovanje zelo dobro, v smislu dobrega pretoka informacij ter usklajevanja stališč in odločitev tako na nacionalni ravni, kot tudi na ravni EU in NATO. Z MNZ pa je sodelovanje slabše in ni na zadovoljivi ravni, kar je predvsem krivda kadrovske podhranjenosti MNZ. MZZ pohvali tudi odločevalski postopek in hitro odzivnost, vendar doda, da velikokrat postopek ovirajo formalni postopki in pa finančni primankljaji, kar nam odvzame možnost zasedanja boljših mest v sami operaciji. Potrebno bi bilo nameniti več pozornosti odnosu z javnostjo, z organiziranjem okroglih miz in tiskovnih konferenc ter z oblikovanjem strategije komuniciranja z javnostjo, saj se v RS srečujemo z nihajočim javnim mnenjem in z negativnim mnenjem o sodelovanju v MOM. Javnosti bi bilo potrebno bolj in bolj jasno utemeljiti zakaj se sodeluje v določeni misiji ter poudariti dobre strani MOM, kot so demokratizacija, človekove pravice, pravice žensk in otrok, itd.. MO in MNZ imata precej dobro razvito to področje, saj izdajata svoje revije v katerih se veliko piše tudi o sodelovanju v MOM in MCM.

Izboljšave bi bile potrebne na številnih področjih: 1.) popraviti bi bilo potrebno odzivne čase, 2.) izboljšati delovanje celovitega pristopa v praksi, 3.) zagotoviti celovit razvoj zmogljivosti predvsem na civilnem področju, kjer nam primanjkuje strokovnjakov iz določenih področij (pravosodje), 4.) zagotoviti bo potrebno finančno stabilnost in 5.) izboljšati komuniciranje z javnostjo.

Predstavniki iz MZZ je poudaril, da ima RS na Zahodnem Balkanu dobro pokrita in usklajena vsa področja sodelovanja. Kosovo je zagotovo hvaležno za Slovenijo, saj ima na tem območju pokrite vse interese in cilje ter vojaško in politično gradi stabilnost območja. Na območjih kot

so Afganistan, Bližnji vzhod in Severna Afrika pa celovit pristop ni najbolje dodelan. Poudaril je dejstvo, da se Zahodni Balkan počasi umirja in zaključuje, zato je za RS pomembno, da svojo prisotnost in sile, sorazmerno z okoliščinam, preusmeri na druga območja. Na vprašanje ali je Jugovzhodna Evropa res prednostno območje RS pa je predstavnik odgovoril, da z vidika celovitega pristopa je prednostno območje, saj je ta na tem območju najbolj razvit. Pri predstavitvi Poročil pa se je do sedaj največ pozornosti namenjalo Afganistanu, kar več kot 50% vprašanj v Državnem zboru RS se je zastavilo na temo ISAF, zato bi lahko trdili, da je z političnega vidika bilo prednostno območje Afganistan in dogajanje v ISAF. Politično in varnostno pa vse bolj postajajo prednostna območja Sredozemlje, Severna Afrika in Vzhodna Evropa, kjer RS še nima tako razvite diplomatsko - konzularne mreže in posledično dobrih političnih odnosov.

Predstavnik poudari, da je za RS zelo pomembno, da kljub številnim zunanjim pritiskom ohrani sodelovanje v MOM, predvsem iz političnih in varnostnih razlogov, kot tudi zaradi solidarnosti, prevzemanja obveznosti znotraj mednarodnih organizacij, razvoja bilateralnih odnosov, neprecenljivih izkušenj in testiranj za SV, zaradi majhne diplomatsko - konzulativne mreže ter zaradi majhnih obrambnih izdatkov. Iz sodelovanja na neki misiji se lahko razvije tudi priložnost za domače gospodarstvo, čeprav v RS to še ni dobro razvito, predvsem zaradi premajhne diplomatsko-konzularne mreže in primankljaja civilnih strokovnjakov, ki bi delovali na projektih in tako na območje delovanja vključevali tudi slovensko gospodarstvo.

11 INTERVJU S PREDSTAVNIKOM MO

Za verifikacijo hipoteze sem opravila tudi intervju na MO s predstavnikom, ki je na tem ministrstvu odgovoren za področje sodelovanja v MOM. Glavna tema pogovora je bila vsebina Strategije, vsebina Poročil ter pogled predstavnika na uresničevanje Strategije.

MO je za uresničevanje Strategije uveljavilo več normativnih, procesnih, vsebinskih in organizacijskih novosti na področju MOM. Sprejeli so nov pravilnik o načrtovanju in izvedbi sodelovanja v MOM, z namenom povečanja odzivnosti, preglednosti in konsistentnosti internih načrtovalnih ter izvedbenih postopkov glede MOM. Uvedene so bile dvoletne Usmeritve ministra za načrtovanje sodelovanja v MOM, ko temeljni kratkoročni usmeritveno-načrtovalni dokument ministrstva za MOM, ki se ga vsako leto revidira. Bila je ustanovljena

Usklajevalna skupina za MOM, ki redno obravnava vprašanja v zvezi s sodelovanjem ministrstva v MOM. Vodila in načela Strategije je ministrstvo vključilo v interne izobraževalne procese, področna usposabljanja ter tudi v pripravo vaj kriznega odzivanja. Po mnenju predstavnika MO, je Strategija spodbudila medresorsko sodelovanje, usklajevanje in posvetovanje med pristojnimi ministrstvi, tako na delavni ravni, kot na ravni generalnih direktorjev in ministrov. Sodelovanje z MNZ in MZZ ocenjuje kot dobro in koristno, saj se je okrepil pretok informacij in povečala vzajemna vključenost v procese ter dogodke posameznega resorja v zvezi z MOM, kar omogoča hitrejše in celovitejše odzivanje subjektov, vključenih v odločanje, načrtovanje in izvajanje aktivnosti in politik glede MOM.

Po oceni intervjuvanca MO korektno, sprotno in v zadostni meri obvešča javnost o svojih nalogah, ki se nanašajo na sodelovanje RS v MOM. Med drugim izvajajo majske dneve odprtih vrat, kjer se za javnost odprejo vrata vseh vojašnic po Sloveniji in se obiskovalci lahko seznanijo z aktivnostmi, povezanimi tudi z napotitvami v MOM (oprema, oborožitev, urjenje, itd.). Predstavniki MO ocenjuje, da je slovenska javnost naklonjena predvsem sodelovanju RS v operacijah na območju Zahodnega Balkana ter manj na oddaljenih žariščih, kot sta Bližnji vzhod in Afrika. Prav tako javnost bolj podpira operacije z izrazitim humanitarnim značajem. Po mnenju MO bi se moralo več napora vložiti v seznanjanje javnosti s ključnimi strateškimi interesi naše države, kamor sodi tudi sodelovanje v MOM.

Za RS je pomembno sodelovanje v MOM iz vidika uresničevanja nacionalnih varnostnih interesov in ciljev. Intervjuvanec meni, da z aktivnim sodelovanjem RS na območju Zahodnega Balkana v misiji KFOR slovenski vojaki prevzemajo odgovorne naloge tako v štabnih kot operativnih strukturah. S tem RS izboljšuje svojo verodostojnost in ugled v mednarodni skupnosti, izboljšuje vojaško prepoznavnost in uresničuje svoje varnostne, gospodarske, zunanje-politične in razvojne interese. Sodelovanje v MOM je za RS temeljnega pomena, saj z njim dosega varnostne interese, izpolnjuje sprejete mednarodne obveznosti, izkazuje solidarnost, krepi mednarodno vlogo, kredibilnost in ugled države ter izboljšuje usposobljenost SV. Sprejemanje odločitev o sodelovanju RS v MOM poteka v več fazah, v katere je vključeno tudi MO. MO si ob upoštevanju normativnih podlag, v okviru svojih pristojnosti in zmožnosti ter v sodelovanju z ostalimi vključenimi deležniki redno prizadeva, da so načrtovalni, usklajevalni, odločevalski in izvedbeni postopki v primeru vključevanja obrambno-vojaških zmogljivosti v novo MOM časovno zastavljeni čim bolj optimalno. Največjo oviro pri hitrem odločevalskem procesu predstavljata formalna procedura in finance.

Po mnenju predstavnika MO se je RS z okrepljenim medresorskim pristopom in koordinacijo na različnih ravneh, s povečanjem pretoka informacij, z nadgradnjo odločevalskih, načrtovalnih in izvedbenih postopkov, s hitrejšo odzivnostjo in poglobitvijo enotnega razumevanja vseh vidikov MOM ter z drugimi ukrepi zelo približala viziji Strategije, ki ji je potrebno slediti tudi v prihodnje. Kljub pomembnim dosežkom, izboljšavam in napredku pri odločanju, načrtovanju in izvajanju sodelovanja RS v MOM ter precejšnji okrepitvi s tem povezanega medresorskega sodelovanja, usklajevanja in posvetovanja, se po 5. letih od uveljavitve Strategije zdi primeren čas izvedbe celovite analize glede uresničevanja Strategije v praksi. Med potencialnimi konkretnimi področji, kjer bi veljalo razmisliti o dodatni optimizaciji, lahko navedemo nadaljnjo krepitev medresorskega sodelovanja v vseh fazah in na različnih ravneh, polno udeležanje celostnega, koordiniranega in integriranega pristopa v praksi, razvoj celovitega nabora zmogljivosti, zagotovitev še večje prožnosti in odzivnosti ter zadostnih in stabilnih finančnih virov. Na ta način bi RS preko sodelovanja v MOM tudi v prihodnje aktivno, verodostojno in uspešno izpolnjevala svoje cilje, interese in obveznosti pri soočanju s širokim spektrom mednarodnih varnostnih izzivov.

Sodelovanje v MOM pa ni pomembno samo z vidika izpolnjevanja interesov in ciljev RS, temveč tudi z vidika pridobivanja novih znanj in izkušenj SV. Vse aktivnosti, ki jih izvaja SV doma in v tujini, so potencialni vir znanj in izkušenj, zato se stalno preučujejo in uporabljajo za namen optimizacije in povečanja učinkovitosti delovanja SV v bodoče. Najpomembnejše izboljšave SV na področju MOM so: 1.) normativna ureditev, 2.) načrtovanje, priprava in organiziranje, 3.) taktika in postopki delovanja kontingentov v MOM in 4.) prilagoditev opreme in oborožitve ter premestljivost in vzdržljivost sil.

12 SODELOVANJE SLOVENSKE POLICIJE NA KOSOVU

Slovenska policija od leta 1997 sodeluje v MCM pod okriljem različnih mednarodnih organizacij, katerih članica je RS. Prvi slovenski policist je bil napoten leta 1997 v MCM Zahodnoevropske unije v Albaniji (MAPE). Od takrat se je število policistov v MCM stalno povečevalo, danes slovenska policija sodeluje z več kot 30 pripadniki v vseh MCM (Lorbek 2012).

Misija EULEX je bila ustanovljena leta 2008 in je nadomestila operacijo OZN na Kosovu, UNMIK. EULEX skrbi za vladavino prava, vizumsko liberalizacijo, dialog Beograd – Priština, boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, itd.. Najbolj pa se osredotoča na uveljavitev vladavine prava na severu Kosova. Misija je razdeljena na dva dela, izvršni in krepitveni oddelek. Prvi izvaja varovanje oseb in prič, kriminalistično-obveščevalne naloge in delo specialne enote, drugi pa je namenjen krepitvi integritete policije ter usposablja in svetuje lokalni policiji, pravosodju in carini (Eulex-kosovo).

RS je leta 2008 v misijo EULEX napotila 14 pripadnikov slovenske policije. Od leta 2012 naprej pa RS v misiji sodeluje z okoli 20 pripadniki slovenske policije, ki opravljajo naloge znotraj izvršnega oddelka. Slovenski policisti v misiji opravljajo predvsem mentorske, opazovalne in svetovalne naloge. Bistvo njihovega delovanja na Kosovu je vzpostavitev kredibilne in dobro usposobljene kosovske policije, kar poskušajo doseči z izobraževanjem, mentorstvom in podajanjem dobrih praks. Slovenski policisti v misiji poleg zgoraj naštetih nalog izvajajo tudi operativne naloge, kot so vzdrževanje javnega reda, varovanje oseb, nadzor državne meje in prometa, itd. (Policija).

Kljub temu, da je Zahodni Balkan prednostno območje delovanja slovenske policije, in da je z udeležbo v misiji EULEX veliko pripomogla k prizadevanjem mednarodne skupnosti za stabilizacijo razmer na Kosovu, je v bodoče potrebno okrepiti svojo prisotnost na območju Bljižnega vzhoda, saj so na tem območju prisotni terorizem, nedovoljena trgovina z ljudmi, trgovina z orožjem in trgovina z drogami ter druge oblike ogrožanja varnosti. Čeprav Strategija ne uvršča v t.i. prvi interesni krog (Zahodni Balkan) oddaljena območja, kot so Severna Afrika, Bližnji vzhod in Vzhodna Evropa, bo v prihodnje potrebno razmisliti o napotitvi slovenskih policistov tudi na omenjena območja (Lorbek 2012).

13 ZAKLJUČEK

Slovenija že od leta 1997 sodeluje v MOM, vendar je šele v letu 2009 nastala pobuda za oblikovanje Strategije, ki je leta 2010 vstopila v veljavo in katere uresničevanje na primeru KFOR preučujem v tej diplomski nalogi. Skozi raziskovanje in pisanje sta me usmerjali hipotezi:

- Strategija sodelovanja RS v MOM se v mirovni operaciji na Kosovu uresničuje v smislu političnih odnosov, primarnosti, gospodarskih povezav in vojaškega sodelovanja.
- Strategija sodelovanja RS v MOM se uresničuje v smislu stalnega obveščanja javnosti o sodelovanju v KFOR.

Strategija je razvojno-usmerjevalni dokument, ki se osredotoča na načrtovanje in izvajanje sodelovanja vseh zmogljivosti RS v MOM. Strategija poudarja pomen celovitega pristopa, sinergij, medresorskega sodelovanja, celovitega nabora zmogljivosti, hitre odzivnosti, itd.. Pomembno je, da RS s sodelovanjem izpolnjuje svoje strateške, zunanjepolitične, gospodarske, razvojne, varnostne in druge interese, kot tudi cilje, ter da z dobro usposobljenim kadrom izboljšujemo ugled, položaj in verodostojnost RS v mednarodni skupnosti. Jugovzhodno Evropo Strategija opredeljuje kot prednostno območje RS, predvsem zaradi neposredne sosesčine ter političnih, gospodarskih, varnostnih in drugih razlogov (kultura, jezik, itd.). Za hitro odzivnost RS so ključnega pomena usklajena stališča in odločitve MO, MNZ in MZZ, učinkovito politično odločanje ter nemoten pretok informacij med strukturami odgovornimi za sodelovanje v MOM. Pomembno je tudi, da se o sodelovanju v MOM neprestano obvešča javnost in se tako pridobi javna podpora (Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah).

Za verifikacijo zastavljenih hipotez sem analizirala Poročila, opravila intervjuje s pripadniki SV, s predstavnikom MZZ in s predstavnikom MO, ugotavljala vključenost slovenske policije v misiji EULEX ter pregledala objave o sodelovanju RS v KFOR v treh slovenskih časopisih od marca 2010 do julija 2015.

Iz Poročil je razvidno, da se iz političnega vidika veliko več pozornosti namenja Afganistanu, kot pa Zahodnemu Balkanu, ki bi naj sodil med prednostno območje. Predvsem se to kaže v letu 2012 in 2013, ko se je misija ISAF zaključevala in je v parlamentu potekala intenzivna razprava o nadaljnji prisotnosti RS na tem območju. Iz Poročil je tudi razvidno, da se v RS spodbuja usmeritev prisotnosti in sil na druga območja (kot so Severna Afrika, Bljižni vzhod in Sredozemlje), ki so z vidika zunanjepolitičnih odnosov vse bolj pomembna. Skozi analizo Poročil sem ugotovila, da je na Zahodnem Balkanu precej dobro razvit celovit pristop, saj je RS na tem območju prisotna politično, diplomatsko, civilno, vojaško, razvojno, gospodarsko, itd.. Sodeluje tako z vojaškimi in policijskimi silami, kot tudi preko razvojne pomoči in

reševalnih operacij. Pri opisovanju sodelovanja RS v KFOR je razvidno, da se na tem območju Strategija v vojaškem smislu uresničuje, saj SV tu sodeluje z največ pripadniki, ki so dobro usposobljeni in zato opravljajo odgovornejše naloge ter zasedajo visoka mesta v poveljniški strukturi zavezništva. V Poročilih pristojna ministrstva med drugim zapišejo, da zelo intenzivno in na različne načine obveščajo javnost o sodelovanju v MOM, kar pa pri pregledu objav v časopisih ne moremo potrditi.

Pri pregledu objav v treh slovenskih časopisih, sem opazila, da je obveščanje javnosti zelo skromno glede sodelovanja RS v MOM, čeprav Strategija poudarja pomembnost obveščanja javnosti o sodelovanju v MOM, se na tem področju ni kaj dosti naredilo. Pri analizi objav sem ugotovila, da je veliko več objav o sodelovanju v ISAF, kot o sodelovanju v KFOR skozi celotno obravnavano obdobje. O sodelovanju v KFOR je povečano število objav opaziti le v času nemirov na severu Kosova, v letu 2011, kamor je bil za nekaj časa premeščen tudi del pripadnikov SV. Ugotovila sem tudi, da o sodelovanju slovenskih policistov v misiji EULEX, kot tudi v drugih MCM ni objav v pregledanih časopisih.

Pregled objav v treh časopisih še ni dovolj za podajanje ocene o tem, kako dobro je javnost obveščena o sodelovanju tako RS, kot SV v MOM in KFOR. Čeprav MO vlaga veliko napora v obveščanje javnosti, mediji teh sporočenih novic ne vključujejo v svoje članke, če to ni v njihovem interesu. Pišejo le takrat, ko bi radi naredili kakšen incident.

Skozi intervjuje s pripadniki SV sem izvedela: 1.) da slovenski vojaki opravljajo odgovornejše naloge, 2.) se dobro razumejo z lokalnim prebivalstvom, 3.) sodelujejo v programih civilno-vojaškega sodelovanja, kjer izvajajo projekte za lokalno prebivalstvo, 4.) pridobivajo neprecenljive izkušnje in se dodatno usposabljujejo, 5.) da tako vojaki, kot tudi častniki sodelujejo s pripadniki drugih vojsk, kar prispeva k večji prepoznavnosti SV in posledično tudi RS v mednarodni skupnosti ter 6.) da menijo, da Kosovo s prisotnostjo mednarodnih sil napreduje tako na vojaškem, kot tudi na nevojaškem področju. RS je na območju Kosova prisotna tudi s slovenskim gospodarstvom, vendar pa je častnik poudaril, da bi to sodelovanje lahko bilo še večje in bi tako še boljše zastopali svoje nacionalne interese. Vsi intervjuvanci se zavedajo premajhne osveščenosti javnosti o sodelovanju v MOM. Pravijo, da bi z jasnejšimi predstavami o sodelovanju in utemeljitvami za sodelovanje lahko izboljšali javno mnenje.

Tudi MZZ se dobro zaveda slabega obveščanja javnosti o sodelovanju v MOM. Veliko več je na tem področju naredilo MO, ki konkretno, sprotno in v zadostni meri obvešča javnost o svojih nalogah v zvezi z MOM, prek vseh komunikacijskih orodij in kanalov. Predstavniki MO pravi, da je slovenska javnost naklonjena sodelovanju v operacijah na Zahodnem Balkanu in v humanitarnih operacijah. Obe ministrstvi pa poudarjata, da bi bilo javnosti potrebno bolj jasno in z več argumenti pojasniti zakaj se sodeluje v določeni misiji, bilo bi potrebno preurediti strategijo komuniciranja z javnostjo. Tako predstavnik MZZ, kot tudi predstavnik MO, pohvalita medresorsko sodelovanje, predvsem med MO in MZZ poteka nemoten pretok informacij ter usklajevanje stališč in odločitev. Poudarjata pomen sodelovanja v MOM, saj tako RS povečuje svojo prepoznavnost in kredibilnost, si odpira tako politične, kot tudi gospodarske poti, izpolnjuje mednarodne obveznosti in svoje varnostne cilje ter izkazuje solidarnost. MO pravi, da je sodelovanje v MOM pomembno tudi z vidika SV, saj si ta tako pridobiva znanja in izkušnje, ki jih aktivno in sproti vključuje v vse faze delovanja od načrtovanja, sodelovanja v MOM, oblikovanja in priprave kontingentov, izobraževanj in usposabljanj, napotitve na območje delovanja, operativnega delovanja v MOM do vračanja kontingentov in zaključevanja sodelovanja v MOM. Na področju vstopanja slovenskega gospodarstva na območja, kjer RS sodeluje v MOM, je sistem zelo slabo razvit, kajti na Zahodnem Balkanu deluje nekaj slovenskih podjetji, medtem ko je prisotnost slovenskega gospodarstva v Afganistanu nezadovoljiva. Oba predstavnika ministrstev se strinjata, da ima RS na Zahodnem Balkanu dobro razvit celovit pristop, vendar pa MZZ poudarja, da bo RS morala počasi svojo prisotnost in obseg preusmeriti na druga območja, ki postajajo prednostna z vidika zunanje politike (Severna Afrika, Vzhodna Evropa in Sredozemlje). V političnem smislu je skozi celotno obdobje sodelovanja RS v ISAF, Afganistan bil prednostno območje, tudi ob zaključevanju misije se je največ pozornosti namenjal nadaljnji prisotnosti RS na tem območju. Tudi pri predstavitvi letnih Poročil je v Državnem zboru več kot 50 % vprašanj namenjenih sodelovanju v ISAF in dogajanju v Afganistanu.

RS je na Kosovu aktivna tudi s slovenskimi policisti. V misiji EULEX deluje okoli 20 slovenskih policistov, ki opravljajo tako operativne, kot tudi svetovalne, mentorske in opazovalne naloge.

RS je bila na Kosovu tudi diplomatsko zelo dejavna, saj je z imenovanjem nekdanjega zunanjega ministra RS, Samuela Žbogarja, za prvega vodjo Urada EU za Kosovo, veliko prispevala k stabilizaciji razmer na Kosovu in k njegovem vključevanju v evropsko

integracijo. Opravljanje te funkcije, s strani slovenskega diplomata, pomeni priznanje RS za njeno dosedanje delovanje na mednarodnem področju.

Hipotezi lahko ovržem, čeprav je na Zahodnem Balkanu dobro razvit celovit pristop in ima RS na misiji KFOR večino pripadnikov SV ter zadovoljivo število gospodarskih povezav, se iz pregledane literature in opravljenih intervjujev ugotavlja, da je politično prednostno območje Afganistan, ter da je javnost slabo obveščena o sodelovanju RS v MOM, in da se zunanja politika RS osredotoča predvsem na območja, kjer RS še nima dobro razvite diplomatsko-konzularne mreže ter na območja, ki so pomembna z vidika članstva v EU in NATO in tam razvija svoje politične odnose.

Strategija se na primeru Kosova uresničuje celostno. RS je na tem območju dejavna tako na vojaškem in civilnem, kot tudi na političnem področju. V misiji KFOR sodeluje s pripadniki SV in s CFS, ki izvajajo projekte za dobrobit lokalnega prebivalstva. V misiji EULEX sodeluje s slovenskimi policisti. MZZ Kosovu pomaga z mednarodno razvojno pomočjo. V letu 2012 in 2013, je z opravljanjem funkcije vodje urada EU za Kosovo, s strani Samuela Žbogarja, RS na Kosovu veliko prispevala tudi na politični ravni. Problem predstavlja, da celostno uresničevanje Strategije v praksi ni bilo sporočeno in predstavljeno javnosti.

Po 5. letih od sprejetja Strategije, bi bilo smotrno narediti nov medresorski premislek in analizirati dosedanje sodelovanje RS v MOM ter na podlagi tega dopolniti Strategijo in izboljšati njeno uresničevanje v praksi. Vendar pa se v RS pojavlja problem slabega poznavanja Strategije s strani pristojnih ministrstev, zato RS nima težave s celovitostjo, ampak težave s kontinuiteto državotvorne politike.

14 LITERATURA

1. Ackoff, L. Russell. 1990. Strategy. *Systems Practice* 3 (6): 521–524.
2. *Allied Joint Operations – 3.4.1. Peace Support Operations*. Dostopno prek: <https://info.publicintelligence.net/NATO-PeaceSupport.pdf> (27. julij 2015).
3. Bekaj, R. Armend. 2010. *The KLA and the Kosovo War: From Intra-State Conflict to Independent State*. Dostopno prek: http://www.berghof-foundation.org/fileadmin/redaktion/Publications/Papers/Transitions_Series/transitions8_kosovo.pdf (27. julij 2015).
4. Brstovšek, Andrej. 2014. *Dnevnik*, 6 (25. januar).
5. Buckwalter, T. David. 2002. *Madeleine's War: Operation Allied Force*. Dostopno prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/navy/pmi/oaf.pdf> (27. julij 2015).
6. Chaffee, E. Ellen. 1985. Three Models of Strategy. *The Academy of Management Review* 10 (1): 89–98.
7. Diehl, F. Paul in Alexandru Balas. 2014. *Peace operations. Second edition*. Cambridge: Polity Press.
8. *Eulex-kosovo*. Dostopno prek: <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=2,16> (27. avgust 2015).
9. Gaube, Aleš. 2012. *Dnevnik*, 6 (1. februar).
10. Grošelj, Klemen. 2007. *Slovenija v svetu mirovnih operacij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
11. International Crisis Group. 2005. *EU Crisis Response Capability Revisited*. Europe Report N°160. Dostopno prek: [http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/160_eu_crisis_response_capability_revisited_edit.ashx](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/160_eu_crisis_response_capability_revisited_edit.ashx) (27. julij 2015).
12. Jelušič, Ljubica. 2005. Mirovne operacije: opredelitve, problemi, prihodnost. *V Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 11–32. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Judah, Tim. 2000. *Kosovo: war and revenge*. Bury St Edmunds: St Edmundsbury Press.
14. Juvan, Jelena. 2005. Slovenska vojska v mirovnih operacijah. *V Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 175–186. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Karba, Dejan. 2010. *Nedelo*, 5 (9. maj).

16. Lorbek, Allen. 2012. *15 let sodelovanja policije v mednarodnih civilnih misijah*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/index.php/delovna-podroja/65695-15-let-sodelovanja-policije-v-mednarodnih-civilnih-misijah?lang=> (27. avgust 2015).
17. Lund, Michael. 2000. *Kosovo – Chronology*. Dostopno prek: <http://www.usc.edu/dept/LAS/ir/cews/database/Kosovo/kosovo.pdf> (27. julij 2015).
18. Mertus, A. Julie. 1999. *Kosovo: how myths and truths started a war*. Los Angeles: University of California Press.
19. *Military Technical Agreement*. 1999. Dostopno prek: <http://www.nato.int/kosovo/docu/a990609a.htm> (28. julij 2015).
20. NATO. 2015. *Kosovo Force (KFOR)*. Dostopno prek: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_02/20150127_150201-kfor-placemat.pdf (28. julij 2015).
21. *Policija*. Dostopno prek: <http://www.policija.si/> (27. avgust 2015).
22. Sawyer, C. George. 1986. *Designing Strategy: A How To Book For Managers*. New York: John Wiley and Sons.
23. Shubik, Martin. 1959. *Strategy and Market Structure*. New York: John Wiley and Sons.
24. Slovar Slovenskega knjižnega jezika na spletu. 2000. *Strategija*. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=strategija&hs=1 (27. julij 2015).
25. Slovenska vojska. 2015. *Mednarodne operacije in misije*. Dostopno prek: <http://www.slovenskavojska.si/mednarodno-sodelovanje/mednarodne-operacije-in-misije/> (28. julij 2015).
26. STA. 2010. *Dnevnik*, 4 (4. december).
27. *Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah*. Ur. l. RS, št. 19/10. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA58> (26. julij 2015).
28. Trachier, M. James. 2010. *Mixed Signals: The Impact of International Administration on Kosovo's Independence*. Dostopno prek: http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/4969/10Dec_Trachier.pdf?sequence=1 (27. julij 2015).
29. *United Nations Security Council Resolution 1244*. 1999. Dostopno prek: <http://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/1244.pdf> (28. julij 2015).

30. Vegič, Vinko. 2005. Vloga Nata v mirovnih operacijah. V *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelusič, 79–96. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
31. Vlada Republike Slovenije. 2011. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2010 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 23. junij.
32. Vlada Republike Slovenije. 2012. *Poročilo o uresničevanju Strategije sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, sodelovanju v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2011 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 31. maj.
33. Vlada Republike Slovenije. 2013. *Poročilo o uresničevanju Strategije sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah, sodelovanju v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2012 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 23. maj.
34. Vlada Republike Slovenije. 2014. *Poročilo Vlade Republike Slovenije Državnemu zboru o uresničevanju Strategije sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah, sodelovanju v mednarodnih operacijah in misijah v letu 2013 in načrtih prihodnjega sodelovanja*, 19. junij.
35. Zupančič, Jana. 2012. *Nedelo*, 4–5 (22. april).
36. Zupančič, Rok. 2013. *Preprečevanje oboroženih konfliktov: vloga OZN, EU in Nata na Kosovu (1999–2008)*. *Doktorska disertacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRILOGE

Priloga A: Vprašanja intervjuja s pripadniki SV

- 1) Kdaj ste sodelovali v KFOR in v kateri kontingent ste pripadali? Ali ste že večkrat sodelovali na MOM (če DA, primerjava med misijami)?
- 2) V Poročilu Vlade Državnemu zboru sem zasledila, da SV na Kosovu sodeluje tudi v manjših projektih (obnova šolskega igrišča), ki naj bi pomagali k utrjevanju zaupanja lokalnega prebivalstva do SV. Kako lokalno prebivalstvo sprejema SV in kakšen je civilno-vojaški odnos?
- 3) Na misiji naj bi Natove sile SV zaupale tudi odgovornejše naloge. Katere naloge menite, da so bile odgovornejše? V kolikšni meri menite, da so te naloge vplivale na ugled Slovenije v mednarodni skupnosti?
- 4) Mirovne operacije opredeljujejo zmožnost hitrega odzivanja na razvoj mednarodnega varnostnega okolja. V kolikšni meri menite, da je Slovenija povečala svojo odzivnost? Kako so Slovenski vojaki pripravljene na soočenje z morebitnimi varnostnimi grožnjami? Kakšne izkušnje je po vašem mnenju SV pridobila s sodelovanjem v MOM?
- 5) Leta 2010 je imela SV na Kosovu 370 pripadnikov, kar je pomenilo 3,5% mednarodnih sil na operaciji. To je pomenilo možnost večjega vpliva na odločanje v operaciji, s pošiljanjem ključnih visokih častnikov v poveljstvo KFOR ter istočasno pridobivanje izkušenj, ki jih častniki potrebujejo pri svojem delu. Opravljali so tudi naloge na področju načrtovanja in usposabljanja častnikov in podčastnikov Kosovskih varnostnih sil. Katero pomembno izkušnjo ste pridobili ter kaj vam je pri vaši karieri pozitivnega prineslo sodelovanje v MOM?
- 6) Menite, da je za Slovenijo in SV smiselno sodelovanje v MOM?
- 7) Kaj smo se naučili in kakšne izkušnje smo pridobili?
- 8) Kako vidite možnost prispevka SV k vzpostavitvi miru na Kosovu?
- 9) Menite, da bi lahko imelo slovensko gospodarstvo in podjetja kakšno dobrobit na račun sodelovanja, ali pa bi bilo to možno v prihodnosti?
- 10) Kakšno je bilo sodelovanje z drugimi vojskami? – predvsem glede izmenjave znanj, organiziranja, itd..

- 11) Ali je po vašem mnenju sodelovanje med častniki različnih držav pripomoglo k večji prepoznavnosti SV?
- 12) Koliko je po vašem mnenju napredovalo Kosovo, v času ko ste bili vi prisotni tam? Ali je misija pripomogla k napredku pri vzpostavljanju miru in varnosti?
- 13) Odnos javnosti do pripadnikov SV, ki so bili na misiji (kako je to sprejela družina, bližnji, okolica in mediji)?
- 14) Kako je sodelovanje v MOM vplivalo na odnos s partnerko in otroci? Ali so bili otroci drugače obravnavani v šoli ali vrtcu? Ali vaša družina in okolica ceni, da ste sodelovali na misiji?
- 15) Kako slovenska javnost gleda na sodelovanje SV na MOM? Kaj bi lahko naredili za dosego boljšega mnenja?
- 16) Glede na to, da se sredstva za sodelovanje na MOM iz leta v leto zmanjšujejo, kako menite, da bo to vplivalo na ugled SV v mednarodnem okolju? Kaj bo s statusom vojaka (»nisi pravi vojak, če nisi sodeloval na vsaj eni misiji«)?
- 17) Glede na izkušnje pridobljene v MOM, ali bi se ponovno odločili za sodelovanje v kateri izmed misij? Ter zakaj?

Priloga B: Vprašanja intervjuja s predstavnikom MZZ in predstavnikom MO

1. Ker na MOM sodelujejo tako vojaške kot civilne strukture, je pomemben celovit pristop in usklajenost sodelovanja vseh sodelujočih, za dosego le-tega pa je temelj v jasnih političnih odločitvah ter v zavezanosti in podpori pri njihovem uresničevanju. Kako se vam zdi, da sodelujete s pristojnimi ministrstvi ter kaj bi se lahko pri sodelovanju izboljšalo?
2. Po strategiji sodelovanja RS v MOM naj bi Vlada RS z aktivno politiko spodbujala sodelovanje na MOM. Ali menite, da to učinkovito počne, in če ne, kaj bi izboljšali?
3. Kako je vaše ministrstvo sledilo uveljavitvi Strategije sodelovanja RS v MOM (oblikovanje odločitev, novi organi, načrtovanje sodelovanja, itd.)?
4. Se vam zdi, da je javnost dobro obveščena o sodelovanju RS na MOM, ter da je naklonjena sodelovanju RS v MOM? Kaj bi se dalo izboljšati?
5. Se vam zdi, da vaše ministrstvo dobro obvešča javnost o svojih dejavnostih, še posebej tistih, ki se nanašajo na sodelovanje RS v MOM? Koliko in na kakšen način se obvešča javnost o delovanju ministrstva na področju sodelovanja v MOM?
6. Se vam zdi, da RS s sodelovanjem na Kosovu izboljšuje svojo politično, gospodarsko ter vojaško prepoznavnost, uresničuje svoje gospodarske, zunanjepolitične, varnostne in razvojne interese ter cilje?
7. Zakaj se vam zdi, da je za RS pomembno sodelovanje v MOM? Kaj bi pomenilo, če RS ne bi več sodelovala?
8. Je za RS res prednostno območje Jugovzhodna Evropa? Ali se misija na Kosovu smatra kot prednostno območje, ali ji je namenjeno več pozornosti kot drugim misijam, v katerih RS sodeluje ter ji politični vrh namenja več časa pri obravnavi in analizi dogajanja v MOM?
9. Se je iz vašega vidika izpolnila vizija Strategije sodelovanja RS v MOM, ki pravi da prinaša usklajeno izvajanje aktivnosti, učinkovito koordinacijo, konsistentnost izvajanja politike sodelovanja v MOM, kot tudi sodelovanje vseh akterjev na nacionalni ravni v vseh fazah sodelovanja (od načrtovanja do izvedbe)?
10. So se od leta 2010 do danes odločanje, organiziranje, izobraževanje, usposabljanje in načrtovanje spremenila na podlagi izkušenj iz preteklih MOM?
11. V kolikšni meri se na misije, v katerih sodeluje RS, vključuje tudi slovensko gospodarstvo?
12. Kaj je temeljnega pomena za predlaganje sodelovanja na določeni misiji?

13. Kako dolgo traja, da se sprejme odločitev o napotitvi sil na misijo? Menite, da na tem področju obstajajo izboljšitve?
14. Kako poteka oblikovanje letnih Poročil Vlade Državnemu zboru RS?
15. Ali menite, da bi bilo po 5. letih potrebno izvesti analizo, na podlagi katere bi bili oblikovani predlogi potrebnih izboljšav in dopolnitev Strategije sodelovanja RS v MOM? Na katerih področjih bi bile nujno potrebne izboljšave?